

MAANDBLAD

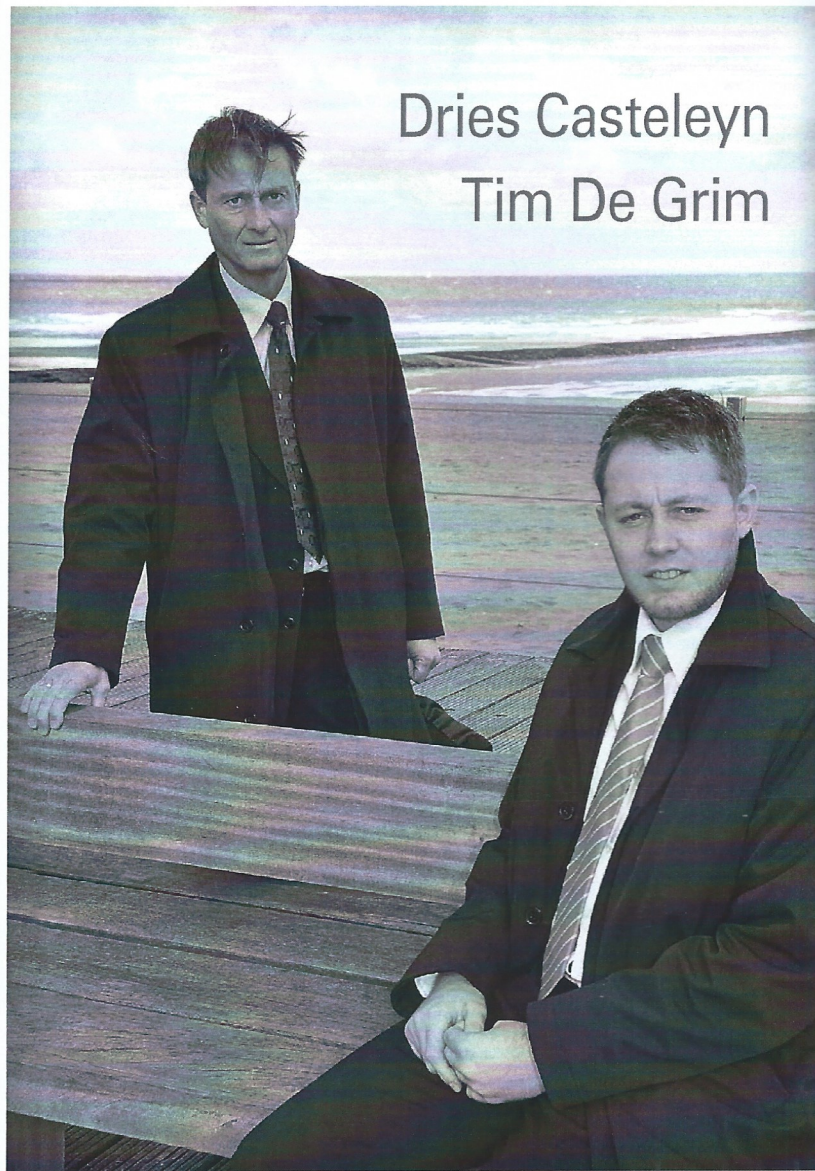
DECEMBER 2014

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

**Op deze plaats stond
„Het Panorama van de slag van de IJzer“**

DE PLATE

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 43

NUMMER 12

MAAND december2014

Prijs per los nummer: € 2

**Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER:

Blz. 280: **M. INVERNIZZI:** Van fort tot voetbal: Het Albertusfort en het Prins Albertpark als getuigen van de geschiedenis van Mariakerke (deel 2)

Blz. 298: **R. JANSOONE:** Voedselvoorziening vanuit de zeevisserij tijdens W.O.1 (deel 2).

LIDGELD 2015

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2015 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Enkel zij die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting ontvangen op 29 november) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Dirk ANGILLIS, (waarnemend) Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Maxim INVERNIZZI: Loodsenstraat 13/102, 8400 Oostende.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

DECEMBERACTIVITEIT

Donderdag 18 december 2014 om 14.30 u en 20.00 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende Dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

FILMS OVER OOSTENDE

Voor onze decemberactiviteit bouwen we traditioneel de conferentiezaal om tot cinemazaal.

Op groot scherm projecteren we een tiental kortfilms van lang geleden afwisselend met nieuwe films van cineast **Walter Eeckhoudt**.

De oudste film “Honour The Navy” dateert van 1919.

Fisher Girls of Ostend is van 1931, Occupation of Ostend 1940 en de reeks oude films eindigt met een film uit 1959 van het bezoek van Paola en Albert aan Oostende.

In recente films van dit jaar zien we de opbouw van de zandsculpturen, gaan we op bezoek bij een Oostendse slager, zien we het evenement “Vis à l’ Ostendaise” en bezoeken we 2 Oostendse kunstenaars.

We eindigen de voorstelling met een montage van **Jean Pierre Devolder** met de foto’s van **Liliane en Valère Prinzie** over onze reis in juni van dit jaar naar O.L.V. Waver en Sint Katelijne Waver.

Er is een namiddagvertoning om 14.30 u en de avondvertoning begint stipt om 20.00 u. Voor beiden zijn kinderen toegelaten.

De ingang is gratis voor iedereen zoals altijd bij De Plate. Breng vrienden en familie mee.

OPGELET: Er zijn slechts 60 plaatsen in de zaal, wees op tijd.

Deze activiteit gaat door op de derde donderdag van de maand daar de laatste donderdag van december Kerstdag zelf is.

VERBETERING

Op blz. 2014-157. Hier is duidelijk de Sint-Jozefsschool (in de Kaaistraat) bedoeld van de zusters van Sint-Jozef van Brugge. Het Sint-Andreaslyceum is pas van 1951.

Op blz. 2014-260. De Albertusstraat (Euphr. Beernaertstraat) was NIET genoemd naar Albrecht (Van Isabella) maar naar de man van Maria-Christina, de 18^e eeuwse Oostenrijkse landvoogdes.

VAN FORT TOT VOETBAL:

Het Albertusfort en het Prins Albertpark als getuigen van de geschiedenis van Mariakerke (deel 2)

door Maxim INVERNIZZI

2. Park.

2.1. Het North-project.

Het is geen publiek geheim dat koning Leopold II (r. 1865-1909) een eierzuchtige, op het randje af megalomane, koning was die echt moeite had met zijn positie als vorst van een klein Europees landje. Met een bevolking en een regering die volgens hem slap en onambitieuus waren. Toen hij kolonisatie voorstelde (want ieder zichzelf respecterend land had in de 19de eeuw kolonies, dus kon België niet achterblijven) bleken de Belgische parlementariërs daar niet voor te vinden (107) en gaf Leopold de voor hem kenmerkende opmerking: "*Petit pays, petit esprit*". (108) Leopold legde zich hier zoals geweten niet bij neer en begon in Afrika zijn Congo-avontuur. Maar ook dichterbij huis had hij grote plannen voor zijn kleine koninkrijkje. België moest op alle vlakken een wereldnatie worden. De Belgische steden moesten prachtige, moderne modelsteden worden. Hij had grootse plannen voor zijn hoofdstad Brussel maar ook voor andere steden. Één van die steden was Oostende en bijgevolg ook het nabijgelegen Mariakerke. Leopold wou de badstad transformeren in een mooie, groene, moderne stad, een uitstalbord voor België, waar de welgestelden van die tijd hun vrije tijd konden spenderen. Leopold had voor het omvormen van Oostende grootse plannen. Vele van die projecten kunnen wij nu nog steeds terugvinden in het straatbeeld van het huidige Oostende. We denken hierbij aan het Stationsgebouw, de Sint-Petrus- en Pauluskerk, de Koninklijke Villa, de Koninklijke en Venetiaanse gaanderijen, het Maria-Hendrikapark, de Wellingtonrenbaan, de Koninklijke Stallen, ... Voor deze uiteenzetting gaan we ons nu vooral gaan focussen op Mariakerke.

Leopold had voor Mariakerke een grootse toekomst voor ogen. In 1887 probeerde Leopold om de duinen van Mariakerke aantrekkelijker te maken door gronden vrij te maken om villa's te bouwen. Hij deed dit op eigen kosten. Maar hij stuitte op verzet van Eerste Minister August Beernaert en liet het plan varen (109).

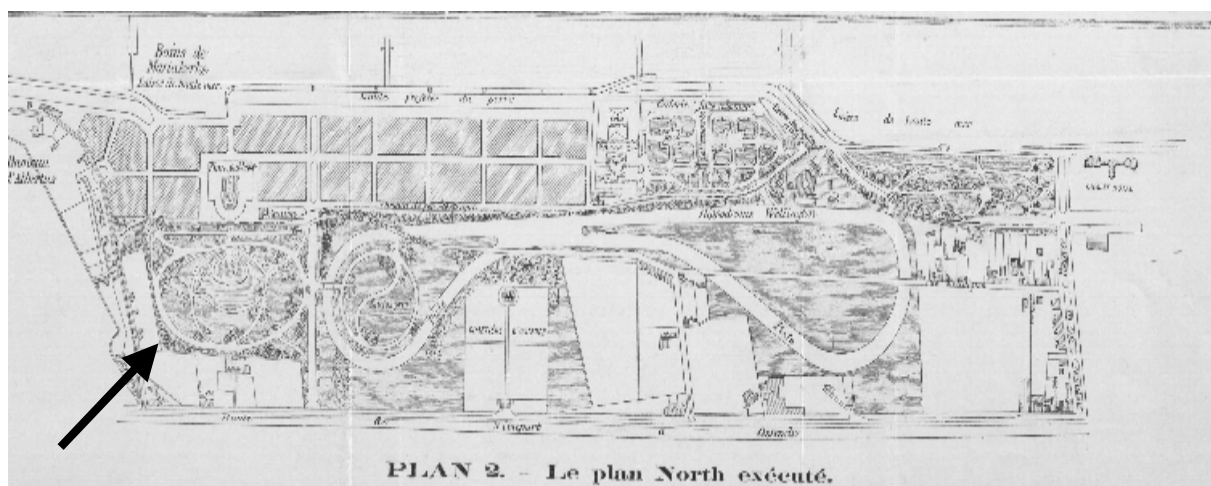
Leopold gaf niet op en bedacht een nieuw project. Voor dit project deed Leopold II beroep op de kolonel John T. North, een Britse avonturier, zakenman en industrieel. North had lange tijd in Zuid-Amerika, vooral Chili, gewoond en daar een nitraathandel opgestart. Dit ging zo goed dat hij de bijnaam "The King of the Nitrates" kreeg (110). Hij breidde zijn handelsimperium later uit met spoorwegbedrijven, koolmijnen en ijzermijnen. Hij onderhield ook goeie contacten met Chileense hoogwaardigheidsbekleders. Op het einde van de 19de eeuw werd North benaderd door Leopold II. Die vroeg of North wou investeren in zijn rubberprojecten, wat hij uiteindelijk deed. North werd één van de grootste aandeelhouders in het bedrijf A.B.I.R. ("Anglo Belgian India Rubber Compagny") (111). De contacten tussen beide heren verliepen goed en Leopold vroeg aan North of die ook wou investeren in een project in Mariakerke. Die stemde in en in 1895 werd een stuk van Mariakerke door de Belgische staat afgestaan aan North en kon men beginnen aan het project North.

Wat was "het project North nu eigenlijk"? Heel simpel gezegd betekende dit project de verstedelijking of urbanisering van Mariakerke; men kan het ook elitaire kustontwikkeling noemen, aangezien de ontwikkeling bedoeld was om de elites van Europa aan te trekken (112). De gebouwen die er gezet werden kunnen we omschrijven als vrijetijdsarchitectuur. De infrastructuur had als doel

de mensen te entertainen en ook een esthetisch doel. Verder hadden zij geen functionele waarde. Het stuk Mariakerke waarover het hier gaat werd in 1877 bij Oostende gevoegd en bestaat uit het stuk dat begrensd wordt door de huidige Nieuwpoortsesteenweg in het zuiden, de Zeedijk in het noorden, de Aartshertogstraat in het westen en de Koninginnelaan in het oosten (113). De plannen werden uitgevoerd door architect Elie Lainé.

Men begon met het verkavelen van de duinen tussen Mariakerke en Oostende, ten westen van het Koninklijk Chalet. Het project hield onder andere in dat er een elektrische tramlijn door Mariakerke tussen Oostende en Middelkerke werd aangelegd (1897). Het bedrijf die dat regelde was het N.V. "Compagnie du Tramway électrique d'Ostende-Littoral" van Kolonel North (114). Laten we nu eens de plannen van het Project North uit het jaar 1895 van naderbij bekijken (115). Op de plannen zien we dat er een hippodroom werd gebouwd, waarbij ook een velodroom moest komen (1895). Er werd een zeedijk aangelegd van Oostende naar de Albertuswijk (1896) en daaraan een hotel, het Hotel Royal Palace, gebouwd (1896-1898). Dit hotel moest het centrum worden van deze nieuwe mondaine badplaats. Het had prachtige tuinen en vele tennisvelden. Ten oosten van de hippodroom werden vanaf 1899 nieuwe straten aangelegd in dambordpatroon (116). Ten westen van de renbaan werd plaats gemaakt voor een park en het is dit park dat het volgende onderwerp wordt van deze uiteenzetting.

North stierf echter vroegtijdig in 1896 waardoor niet alle plannen konden worden uitgevoerd (117). Norths plannen werden toen overgenomen door de "Société Anonyme des Terrains d'Ostende-Extension" (118). Ter ere van hem werd de laan van de Zeedijk tot aan de Nieuwpoortsesteenweg tussen de renbaan en het park de Northlaan genoemd (119). Door de dood van North bleven de plannen stilliggen en werden de gronden rond het Koninklijk Chalet lang verwaarloosd. De koninklijke familie kocht de gronden in 1900 en begon met de bouw van de Venetiaanse Gaanderijen. Leopold verfraaide ondertussen ook de dijk door er een echte promenade van te maken. In 1902 werd begonnen met de aanleg van de Koninklijke Gaanderijen tussen het Chalet, het Hotel Royal Palace en de Wellingtonrenbaan (120). Vanaf 1900 begonnen vooral ook Franse families met het bouwen van villa's langs de kust (121).

Het kan verbazingwekkend zijn maar Leopold slaagde er toch niet in al zijn plannen voor Mariakerke en Oostende uit te voeren. Plannen van bijvoorbeeld architect Charles Girault gingen niet door. Zo wou Leopold de grond achter het Koninklijk Chalet kopen om daar een immens plein met een enorme fontein te bouwen. Een ander idee was om op de grond tussen de renbaan en de Koninginnelaan een soort domein aan te leggen met een gemeentemuseum en een tentoonstellingsruimte. Leopold wou graag veel groen en dat bleek ook in één van zijn andere nooit

uitgevoerde plannen. Hij wou de grond tussen Mariakerke en Oostende die nog niet bebouwd was aan Oostende geven, op voorwaarde dat het onaangeroerd zou blijven. Zo zou de stad een park van maar liefst 430 hectare ongerepte duinen hebben. Er was ook een plan (122) om de Wedrennenlaan te heraanleggen, de gevels van de huizen daar te vernieuwen en er een fontein te plaatsen; ook deze plannen zijn nooit uitgevoerd (123).

2.2. Het Prins Albertpark (1897-1972).

2.2.1. Aanleg van het park en de Eerste Wereldoorlog.

Zoals oorspronkelijk aangegeven stond in het Project North begon men in 1897 ten westen van de paardenrenbaan met een park aan te leggen (124). De westelijke grens van het park werd de Aartshertogstraat (125). In het noorden was de grens de Duinenstraat. Het park werd aangelegd in opdracht van koning Leopold II en kolonel North, die, zoals eerder aangeven, toen al overleden was (126). In een rapport van de Oostendse gemeenteraad uit 1898 staat dat het Oostendse bestuur helemaal akkoord was met het idee:

“Le parc Marie-Henriette, qui devient incontestablement une des grandes attractions d'Ostende, constitue un type que l'on pourra imiter, avec certitude de succès, dans les plantations des dunes, la création du nouveau parc de Mariakerke et les futures plantations du nouveau quartier du Phare.” (127).

Er werd gesproken over het succes van het nieuwe Maria-Hendrikapark en hoe men het zelfde model zou kunnen implementeren in de wijk Mariakerke. Men was ook overtuigd dat het succesvol zou zijn (128). Er werd niets vermeld over de grootte of de naam van het park. Uit andere documenten blijkt dat het park 6 hectare groot (129) bedroeg.

In het verslag van het jaar 1901 staat dat de stad Oostende zich zal engageren om een paar publieke plaatsen te onderhouden; één van die plaatsen is het *parc Royal de Mariakerke*. Aangezien Mariakerke nooit een ander park heeft gehad, kan het niet anders dan gaan over het park waar wij het nu over hebben. In die tijd had het nog niet de naam Prins Albertpark maar was het gewoon “het koninklijke park van Mariakerke” (130).

Al vanaf het begin begon de aanleg van het park aan te slepen. In 1909 herhaalt de stad zijn belofte in verband met het onderhouden van de verschillende publieke plaatsen. De Belgische staat zou ook 12 000 francs extra geven aan de stad Oostende om hen hierbij te helpen. Het park wordt hier nog eens extra vermeld: die subsidie zou verhogen wanneer het *parc Royal de Mariakerke* zou worden beplant. Zo lezen we op pagina 239 van het verslag (131):

“Toutefois, ce subside sera augmenté de commun accord lorsque le parc Royal de Mariakerke sera pourvu de plantations.” (132).

We kunnen dus afleiden dat in er in die tijd nog wat werk was aan het park. Dat vijf jaar later de Eerste Wereldoorlog uitbrak zorgde zeker niet voor een positieve vooruitgang. Het park leed onder de oorlog. In de Zeewacht van 20 augustus 1916 staat duidelijk dat het park getroffen werd door een vliegtuigaanval (133). In één van zijn werken laat de schrijver Gaston Duribreux zijn personages

zitten op de duinen aan de Aartshertogstraat en de Renbaan. Dit wijst waarschijnlijk op het Prins Albertpark (134).

De oorlog zorgde daarentegen wel voor enkele foto's die ons kunnen helpen bij het reconstrueren van hoe het park eruit zag in de 19de eeuw. Op foto's genomen door Duitse soldaten in een luchtballon ten tijde van de Eerste Wereldoorlog is het park duidelijk te zien (135).

Op de kaarten en foto's is merkbaar te zien dat het park een grote, centrale vijver had. Het werd omgeven door een groot cirkelvormig pad dat doorkruist werd door een paar kleinere paden. Het valt op dat er weinig te vinden is over het park en dat er ook weinig te zien is van het park, iets wat ook anderen opvalt en blijkbaar al lang zo is. Op een kaart over de luchthaven van Mariakerke is bovenaan in het midden de kaart het Albertpark duidelijk te zien (136). In *De Plate* van november 2002 wordt geschreven dat weinig Mariakerkenaars informatie of foto's hebben over dit park. Dit kan te wijten zijn aan de oorlog en aan het feit dat de aanleg werd stilgelegd en dat het lang verwaarloosd is geweest (137). Dat dit park nooit tot volle ontwikkeling kwam zien we op zeldzame foto's. We zien daarop een eigenlijk vrij kaal park; het enige wat opvalt is het brugje dat op veel foto's voorkomt (138). Mocht men zeggen dat het gewoon een stuk grond of stuk duinen was, dan zou men daar niet over twijfelen. Het is pas als je luchtfoto's bekijkt dat men inderdaad een menselijke structuur met paden en een aangelegde vijver ziet. Één herinnering is alvast dat in de Aartshertogstraat er nog steeds een *Hôtel du Parc* of Parkhotel ligt.

Dit hotel lag vroeger pal aan het park. Op een foto uit 1905 is de Aartshertogstraat met zijn hotels en villa's te zien. Ervoor, waar de fotograaf staat, is duidelijk een stuk duinen te zien: dit was het Prins Albertpark (139). Als men bedenkt dat het tussen de Northlaan en de Aartshertogstraat lag kan met het toch een vrij groot park noemen.

In het gemeenteverslag van 28 juni 1919 staat er een korte vermelding van het park, hier voor het eerst *Parc du Prince Albert* of het Prins Albertpark genoemd (140). Er was toen blijkbaar een aanvraag ingediend door "de inwoners van het gehucht Mariakerke" om een tijdelijke kerk te mogen oprichten op het *terrain vague* van het Prins Albertpark. *Terrain vague* is een term die men alleen maar kan vertalen als woestenij. Er werd notie van de aanvraag genomen maar niet verder op ingegaan. Het is veelzeggend dat men spreekt van de *woestenij* van het Prins Albertpark.

Het park werd dus in die tijd het Prins Albertpark (in het Frans *parc du Prince Albert*) genoemd, naar kroonprins Albert. Een neef van Leopold II en op dat moment al koning want in 1909 volgde hij Leopold op. Het is wel een feit dat op sommige foto's uit het begin van de 19de eeuw er gesproken werd van *le Parc* of *le nouveau parc de Mariakerke*. In officiële documenten werd de naam Prins Albertpark nog niet gebruikt. Het is eigenlijk pas na de Eerste Wereldoorlog dat er echt consequent van het Prins Albertpark werd gesproken. Misschien was het park in de volksmond al bekend als het (Prins) Albertpark en werd dat pas later de officiële naam? De prins en zijn echtgenote prinses Elisabeth hadden namelijk een villa, Villa Osterrieth, op de hoek van wat nu de Northlaan is en de Zeedijk gehuurd, Prinses Marie José, hun derde kind, werd er geboren in 1906 (141). De prins kwam mogelijk vanuit zijn villa regelmatig naar het park. Wanneer de naamsverandering van het park er is gekomen kunnen we niet achterhalen.

2.2.2. De jaren '20 en '30: de komst van het voetbal.

Hoe het ook zij: na de oorlog bleef het park er lange tijd onaangeroerd en onverzorgd bijliggen. In 1926 ziet het er naar uit dat het bestuur wat wil gaan doen aan het park of toch alleszins met de grond van het park (142). Op de bewuste zitting leest Schepen Alphonse Elleboudt, voorzitter van de commissies Openbare werken en Handel en Nijverheid, het volgende verslag voor:

Mevrouwen, Mijne Heeren,.

- Uwe voormelde Commissies hebben het ontwerp betreffende het inrichten van het Park Albert, en omgevingen aan een grondig onderzoek onderworpen.

Dit ontwerp begrijpt:

1° — Het voorbehouden aan de Zuid- en Westkanten, van eene strook grond bestemd tot bouwgrond, palende aan de achtergevels der eigendommen van den Nieuwpoortschen steenweg en Aartshertogstraat;

2° — Langsheen dezen bouwgrond wordt eene 12 m. breede straat aangelegd, met steenweg van 7 m. breed, met verlenging aan de Zwitsersche- en Roumeniëstraten.

3° — De grond begrensd door deze nieuwe straat, de Duinenstraat en de Northlaan, zij eene oppervlakte van ongeveer 5 Ha, wordt tot openbaar Park ingericht, mits het dempen van den bestaanden vijver.

Dit ontwerp droeg de algemeene instemming der vergadering weg, zoodat wij U verzoeken U bij dit oordeel aan te sluiten en het Schepencollege te bemachtigen over te gaan tot het vervullen der noodige formaliteiten ten opzichte Bestuur en Wet.

*De Schepen-voorzitter
A. Elleboudt*

Het park werd dus in drie delen verdeeld. Het stuk in het zuiden en het westen, aanpalend aan de huizen in de Aartshertogstraat en de Nieuwpoortsesteenweg, werd tot bouwgrond benoemd. Het hele zuiden en westen zou worden begrensd door een nieuwe straat met verlengingen naar de Zwitserlandstraat en de Roemeniëstraat. In 1931 werd begonnen met de aanleg van deze laan (143). Het zou uiteindelijk tot 1961 duren tot de gehele laan klaar zou zijn en tot de zeedijk zou lopen. Deze laan zal later bekend worden als de Leopold van Tyghemlaan (1933) (144). Het derde stuk (5 hectare groot) zal een park blijven. Het wordt omgeven door de Northlaan, de nieuwe laan en de Duinenstraat (145). Deze laatste is samen met de Isabellastraat verdwenen toen men de Troonstraat heeft doorgetrokken. Er zal dus een openbaar park blijven in Mariakerke. Men vroeg wel om de vijver te dempen. Waarom men dat wou werd niet aangegeven. De Gemeenteraad keurde de beslissingen in het verslag goed. In 1927 werd ook het rooiingsplan goedgekeurd (146).

Het artikel van Emile Smissaert spreekt deze grote verwaarlozing na de Eerste Wereldoorlog toch wat tegen. In dit artikel in het tijdschrift *de Plate* somt de auteur een reeks gebouwen, parken,

hotels en andere attracties op die een visitekaartje zijn voor Oostende in het jaar 1926. Het gaat dus om infrastructuur waar Oostende trots op kan zijn en dat een zekere uitstraling heeft. Heel kort noemt hij hier het Albertpark als een park dat, naast de tuinen van de Koninklijke Gaanderijen, zeker een vermelding waard is (147). Het moet zijn dat ondanks de verwaarlozing het park in 1926 nog steeds een aangename plaats was om te vertoeven. Maar het is duidelijk dat velen inzagen dat het park veel meer kwaliteiten had en dat die absoluut niet werden benut. Een overheidsdocument uit 1925 stelde ook dat het gehele park beplant en verzorgd was. Ook beloofde het Oostendse bestuur dat het park zal worden verzorgd (148).

In 1929 werd begonnen met een grote stap in de geschiedenis van het park (149). Op 29 oktober 1928 schreef de Oostendse voetbalclub Association Sportive Ostendaise (150), opgericht in 1911, een brief naar de gemeenteraad. In die brief legden zij uit dat zij van plan waren om te verhuizen van speelterrein. Ze wilden hun huidige terrein aan de Soldatenberg, de Boterput, in de volksmond bekend als de “Butterpit”, verlaten. In 1931 werd Oostende er nog kampioen in Derde Klasse (151). Zij vroegen in de brief of zij grond van de stad mochten huren om als nieuw speelterrein in te richten. In mei en augustus 1929 werd hun vraag nogmaals gesteld (152). Het gemeentebestuur besloot dan om verschillende pistes te onderzoeken. Een idee dat werd geopperd was het Square de la Cité te gebruiken (153). Één van de andere mogelijkheden was om de speelterreinen te verplaatsen naar het Prins Albertpark. Op het einde van de discussie hierover in de gemeenteraad zegt gemeenteraadslid Goetgebeur dat ze zullen stemmen voor Mariakerke, het Prins Albertpark dus. Echter, pas in 1933 werd dan definitief verhuisd van speelruimte. Men verliet toen de Boterput aan de Soldatenberg en ging spelen op het terrein in het Prins Albertpark (154).

In 1930 liet de Minister van Openbare Werken weten dat de Belgische Staat akkoord was om het genot van de grond van het Prins Albertpark over te dragen aan de stad Oostende (7 februari 1930) (155). De Staat zal wel een strook in het zuidoosten behouden voor bouwgrond. Het verslag werd goedgekeurd en de stad kon nu een akkoord met de staat onderhandelen (156). Nog in 1930 werd het plan met de voorgestelde veranderingen uit 1926 goedgekeurd door het Ministerie van Openbare Werken. De commissie, onder leiding van Schepen Elleboudt, stelde dan ook, op de zitting van 28 mei, voor dat het College alles goedkeurt zodat het Koninklijk Besluit (2 juni 1927) kan worden uitgevaardigd. Op 6 juni keurde de Gemeenteraad het verslag goed en machtigde het College om het plan te onderzoeken (157).

Wat er nu moest gebeuren met het park (de overgebleven 5 hectare) bleef voor vele raadsleden een raadsel. Wij geven hier het gesprek tussen de leden weer (158):

M. Vanhoutte. — *Wat zal er nu geschieden met het Albertpark ?*

M. Elleboudt. — *Wij zoeken.*

M. de Voorzitter. — *Wij zullen het in orde brengen. Maar voor het oogenblik zal er niets gedaan worden. Wij waren zinnens er de tennis in te richten. Later werd het gedacht opgevat er voetbalpleinen te stichten, maar geen der belanghebbende maatschappijen wil er van weten.*

M. Vanhoutte. — *Die maatschappijen zijn dus meester te gaan waar zij willen.*

M. de Voorzitter. — *In 't geheel niet. Maar wij moeten toch akkoord gaan.*

M. Vanhoutte. — *En zeggen ze niet waarom ze niet akkoord gaan?*

M. de Voorzitter. — *Dat is heel moeilijk om te bespreken. De leiders van het V. G. O. en de A. S. O. verzekeren mij dat het niet mogelijk is daar voetbal te spelen en aangezien ik niet op de hoogte van dit sport ben, kan ik daarover niet meespreken. Wij zullen er trachten een of twee tenniscourts in te richten.*

M. Vanhoutte. — *Is er daarvoor niet te veel wind ?*

M. Elleboudt. — *Met de nieuwe rooilijn zullen er wijzigingen aan dit park gebracht worden. De verkoop van gronden zal dus mogelijk worden en de Stad is zinnens er rondom een laan van 12 meters breedte aan te leggen. Er zullen daar dus huizen oprijzen en...*

M. de Voorzitter. — *En de Stad zal er boomen planten.*

Het is duidelijk dat niemand echt wist wat er nu moest gedaan worden met het park. Blijkbaar wilden de voetbalploegen aanvankelijk niet verhuizen naar het Prins Albertpark en is tennis ook geen optie (“*Is er daarvoor niet te veel wind?*”). Het enige decisieve dat uit dit gesprek kan worden gehaald is dat “het in orde zal gebracht worden”, dat er bomen zullen worden geplant en dat er huizen zullen worden gebouwd langs de nieuwe Leopold van Tyghemlaan. Later dat jaar, op de zitting van 15 september, werd het nieuwe plan voor het Albertpark definitief goedgekeurd en kon men beginnen met het aanleggen van de Leopold van Tyghemlaan (159). De kwestie van het al dan niet omvormen van een gedeelte van het park tot sportterrein kwam in 1931 weer op de agenda (160). Op de zitting van 24 maart verklaarde Schepen Elleboudt:

Mejuffer, Mijnheeren,

Uwe voormelde Commissie nam kennis van den bundel betreffende het inrichten van een Sportplein op de gronden van het Albert Park. Zij deelde eenparig de meening, dat de noodige voetstappen zouden dienen te worden aangewend bij de bevoegde overheden opdat toelating zou kunnen worden bekomen tot het verwezenlijken van het beoogde doel, namelijk het aanleggen van een voetbalplein met oefenveld, het oprichten van eenen ringmuur alsmede van eene tribuun. Wij stellen U voor in dien zin een besluit te nemen in princip, en het Schepencollege te machtigen de vereischte toelating te vragen.

*De Schepen- Verslaggever,
A. Elleboudt*

In 1931 was men wel bereid, zowel het bestuur als de voetbalploegen, om een sportterrein aan te leggen op de plaats van het Prins Albertpark. De Commissie vraagt dus aan de gemeenteraad om het College te machtigen de benodigde vernieuwingen uit te voeren: een voetbalplein, een oefenveld, een tribune en een muur rond deze. De gemeenteraadsleden hadden wel nog enkele vragen in verband met het toelaten van A.S.O. op de pleinen. Mr. Deswaef vroeg zich af wie de intresten zal betalen, mr. Peurquaet stelt dat andere voetbalploegen, zoals V.G. Oostende, zullen aankloppen bij het bestuur en mej. Tratsaert vult aan dat de Hockeyclub ook op zoek is naar een terrein. De Schepen-voorzitter zegt hierop dat men gekozen heeft voor voetbal omdat dat de stad meer zou kunnen bijbrengen maar hij benadrukt dat elke aanvraag op gelijke voorwaarden bekeken werd. Ook worden de velden niet als geschenk gegeven aan de voetbalploeg maar moet de ploeg wel huur betalen om de grond te gebruiken en er moet voldaan worden aan enkele voorwaarden. Uiteindelijk leek iedereen overtuigd en werd het verslag goedgekeurd en kon men toestemming gaan vragen aan de overheid om een voetbalstadion te bouwen op de grond van het park.

Ook de plannen in verband met het aanleggen van een laan en het bouwen van huizen kreeg vorm. (161). De aanleg van water, gas, elektriciteit, riolering, ... moest worden besproken voor men kon beginnen bouwen. De raad kwam tot een besluit over de financiering. Dit alles werd geregeld op de zitting van 8 september 1931. Men kan hier dus eigenlijk voor het eerst sinds de dood van North en Leopold spreken van echt voelbare vooruitgang wat betreft het Prins Albertpark, hoewel er nergens wordt gesproken over wat er moet gebeuren met het grote stuk van 5 hectare, behalve dat

er voetbalfaciliteiten komen. Het idee dat er op dat stuk een park moest komen lijkt vergeten. Het is natuurlijk jammer dat men besliste om het zuiden en het westen van het park te gaan opdelen en te laten volbouwen. Het voetbalstadion kon, zoals door Elleboudt werd gezegd, gezien worden als enige vooruitgang: het zorgde, net als vandaag, voor toeristische en economische troeven.

Op de zitting van 24 februari 1933 werd wederom een belangrijke beslissing genomen. Schepen Vroome van de Commissie van Geldwezen liet weten dat het voorstel was onderzocht en stelde voor om een stuk grond van 17.800 m² in het zuidwesten af te staan aan A.S.O. tegen een huurprijs van 500 frank per jaar. Na enige discussie over de exacte oppervlakte van de grond, over het ongelijk behandelen van V.G. Oostende en de duur van de huurtermijn kon men gaan stemmen. Het resultaat was vrij duidelijk: 24 stemmen vóór en één onthouding (162). Er werd wel nog eens extra nadruk opgelegd dat men hiermee akkoord gaat “*Overwegende dat de bedoelde grond tot sportdoeleinden zal aangewend worden in ' t belang der lichamelijke ontwikkeling van de Oostendsche jeugd.*”. Dit was het uiteindelijke besluit (163):

Art. 1 — De afstand van een grond, groot 17.800 ma gelegen in den Zuid-Westelijken hoek van het Albertpark (Mariakerke) aan de N. V. ('Association Sportive Ostendaise') wordt goedgekeurd mits de volgende voorwaarden:

1e. — gezegde grond wordt in genot gegeven met het oog op het aanleggen van een voetbalveld ; deze bestemming mag niet veranderd worden zonder de schriftelijke toestemming van het Stadsbestuur;

2e. — de pachtduur wordt vastgesteld op 27 jaar zij tot den 11 April 1960;

3e. — de jaarlijksche pachtsom wordt op 500 fr. vastgesteld ;

4e. — De vergunning zal altijd kunnen vernietigd worden voor redenen van openbaar nut, zonder eenige schadeloosstelling en mits voorafgaanden opzeg van 6 maanden.

Art. 2. — Afschrift van dit besluit zal aan de Bestendige Afvaardiging van den Provincialen Raad ter goedkeuring voorgelegd worden.

Er zou dus nu met ontegensprekelijke zekerheid een voetbalstadion komen in het Prins Albertpark en in het seizoen 1933-1934 verhuisde A.S.O. definitief naar het Albertparkstadion (164). Op de foto is het bestuur van de club bij het gloednieuwe stadion te zien (foto uit 1934) (165).

Op 7 februari 1935 vroeg de sportvereniging of zij een tweede stuk grond ten oosten van hun grond mochten hebben. Het stadsbestuur ging akkoord en een stuk van 6900 m² werd ook aan A.S.O. gegeven op dezelfde voorwaarden als het vorige stuk. De huurprijs werd niet verhoogd. Dit stuk zou wel moeten dienen om een oefenterrein op aan te leggen (166). Deze beslissing werd echter een paar maanden later al ingetrokken (167). Men besliste om toch een extra huur op het stuk te heffen, deze huur zou 194 frank bedragen. A.S.O. ging akkoord. Met dit besluit heeft A.S.O. het stuk grond verkregen dat het voor zeer lange tijd in handen zal hebben. In het boek *Het vroegere Mariakerke* wordt vermeld dat het park uiteindelijk met de grond gelijk werd gemaakt om plaats te maken voor de voetbalvelden van AS Oostende (168). Dat het park met de grond werd gelijk

gemaakt is misschien te kort door de bocht omdat het maar om een gedeelte van het park ging en omdat het park toch zo verwaarloosd was dat er weinig was “om met de grond gelijk te maken”.

2.2.3. De verloedering van de jaren '30 en '40.

Terug naar het zieke kind van het Prins Albertpark: het stuk in het noorden. Waarom het zieke kind? Dit kan worden afgeleid uit een interpellatie van Arthur Vanhoutte uit 1936. In deze interpellatie stelde hij het volgende (169):

“... zou ik willen vragen of er niets zou kunnen gedaan worden tot verbetering van het Albertpark dat zich tegenwoordig in een erbarmelijke toestand bevindt. Konden we aldaar 3 of 4 tennispleinen zien aanleggen, wat beplantingen, misschien ook nog een speelplein met aantrekkelijkheden voor de kinderen der wijk en der vreemde bezoekers. Daarom durf ik vragen aan den heer Schepen van Openbare Werken een onderhoud te hebben ter plaats om er alles grondig te onderzoeken.”

We krijgen hier dus een echte smeebede om iets te doen met het park. Blijkbaar was het in zo'n erbarmelijke staat dat het niet meer houdbaar was. Men vraagt om beplantingen en misschien een speelplein, en weer komt het idee van tennispleinen ter sprake. Het antwoord op deze interpellatie kan alleen omschreven worden als ontwijkend, koel en zelfs verveeld. Schepen Peurquaet antwoordde dat inderdaad de wegen beter kunnen maar dat als men daar beplantingen wil dat men ook meer personeel bij de beplantingsdienst zal nodig hebben. Ze zullen hun best doen. Een vreemde reactie want in 1929 had de stad zelf nog dringende aandacht voor het park gevraagd aan de Minister van Openbare Werken, want het Prins Albertpark was “een droevig schouwspel ter midden onzer seizoenstad” (170). Terwijl dus heel veel geld en moeite in het zuiden van het grondgebied werd gestoken (Leopold van Tyghemlaan en het stadion) werd het noorden compleet genegeerd en het plan uit 1926 om er een wandelpark van te maken leek naar de prullenbak verwezen te zijn. Dat van die belofte weinig in huis kwam zien we aan de uitspraken van mr. Alphonse Elleboudt in 1939. De interpellatie heeft de teneur als de vorige (171):

“Om te eindigen zou ik nog een paar woorden willen spreken over het Albertpark, zooals het ten minste genoemd wordt. Behalve enkele bloemlooze straten met bloemennamen bezit Mariakerke noch plein noch straat waar een bloem of een plant is geplaatst voor het oog van den toeschouwer Wie Albertpark hoort uitspreken, zou onmiddellijk een vergelijking maken met het Leopoldpark of het Maria-Hendrikapark en veronderstellen dat hij aldaar — in het Albertpark wel te verstaan — een rustplaats zou vinden, vol lommer, moest hij gedurende den zomer een wandeling aldaar willen doen. Niets daarvan is echter te vinden. Alleen een voetbalterrein en er rond iets wat vroeger op een speelplein geleek, doch weldra een moeras zal worden indien men, zooals het voor enkelen tijd het geval was, voortgaat de gazons met de spade uit te delven om naar andere plaatsen over te brengen. Hoe aangenaam zou het niet zijn voor de Mariakerkenaars en ook voor de vreemdelingen, langs de Northlaan een park te bezitten met boomen en banken om aldaar tijdens de warme Zomerdagen te kunnen uitrusten. Het uitzicht zou er eveneens veel bij winnen moest deze oppervlakte met boomen worden beplant. Ik zou dus aan het Schepencollege willen vragen de mogelijkheid na te gaan om van het Albertpark eigenlijk een klein park te maken. Wat daar aan verbetering kan gedaan worden, aan nuttigs, is niet te vergelijken met de geringe kosten die daar mede zullen gepaard gaan en de Mariakerkenaars zouden ten slotte kunnen zeggen dat ze toch iets zullen verkregen hebben.”

Een betere beschrijving van de stand van zaken is niet te vinden. Het park lag er dus erbarmelijk en troosteloos bij, het dreigde een moeras te worden. Blijkbaar werden de gazons zelfs uitgespit om op andere plaatsen te gaan gebruiken. Elleboudt legde hier een goede link met wat gezegd was in 1898, toen men een park wou gelijkende aan het Maria-Hendrikapark. Van die gedachten schoot niets meer over. De aandacht die werd gevraagd voor de Mariakerkenaars is opvallend en Elleboudt legde ook vooral aandacht op het ontbreken van een toeristische aspect. Elleboudt zag duidelijk in welke troeven het park zou kunnen hebben en vroeg het bestuur om die dan ook te spelen.

Wat zeker ook naar voor komt, in de laatste zin en andere stukken van deze interpellatie(172), en dat is misschien een reden dat er niets werd gedaan, is dat het bestuur niet echt geïnteresseerd was in Mariakerke. Het Prins Albertpark bevond zich in Mariakerke en niet in het centrum, dus was het voor de politici in het stadhuis niet belangrijk genoeg om zich erover te bekommeren. Het antwoord was wederom pure desinteresse en loze beloften. Men beloofde om de Dienst der Beplantingen te laten onderzoeken of er een mogelijkheid is om er bomen te planten. Vanhoutte vroeg ook nog eens om zorg te dragen voor het park.

Niet veel later werd elke goeie bedoeling, als die er al was, omtrent het park, de grond ingeboord. De Tweede Wereldoorlog hield de hele wereld en dus ook Oostende in zijn greep. Het park speelde ook zijn bescheiden rolletje: tijdens de oorlog werden grote stukken gebruikt om akkers en volkstuinten in aan te leggen (173). Er werden ook schuilplaatsen in gebouwd (174). Op de zitting van 14 januari 1946 meldde A. Vanhoutte dat het park tijdens de oorlog compleet verwoest werd (175). Hij vroeg tijdens diezelfde zitting ook om degelijke paden en beplantingen in het park. Het zou de wijk alleen maar beter maken voor zowel de lokale bewoners als de toeristen. De plannen die hij had met het park zouden ook niet veel kosten. Het antwoord van burgemeester H. Serruys was dat het park zal worden ingericht. Vanhoutte zei hier ook het volgende: *“Ik ben niet tegen het voetbalspel, maar het park had toch een andere bestemming”*. Behalve de komst van het voetbal was er in de afgelopen 35 jaar niets gebeurd met het park dat ook maar iets te maken had met zijn oorspronkelijke functie: een plaats waar mensen konden uitrusten en plezier aan beleven.

In het gemeenteverslag van 24 oktober 1947 kwam ter sprake dat men eigenlijk van plan was om een oorlogsmonument op te richten op het grondgebied van het Albertpark, net waar de oefenterreinen van A.S.O. zich bevonden (176). De burgemeester betreurde dat het oprichten van het monument niet meer kon gebeuren. A. Vanhoutte vroeg, nog maar eens, om aandacht te besteden aan het Albertpark. Hij voegde er aan toe dat de wegen en de beplantingen weer in orde moesten gebracht worden. Ook benadrukte hij de troeven van het park: beschutting voor de bezoekers wanneer men niet op het strand kon. De burgemeester antwoordde met het nu al klassieke antwoord als het over het Prins Albertpark gaat: *“We zullen dit onderzoeken.”* Het is duidelijk dat ook na de oorlog men zeker niet van plan was om iets te doen aan de toestand van het park. Ondanks Arthur Vanhouttes verwoede pogingen was er absoluut geen interesse in het gebied. Als men al niet bereid was iets te doen in normale omstandigheden dan zou men zeker niets doen in de naoorlogse periode waarin geld voor dringendere zaken nodig was.

Het noordelijke stuk verwilderde compleet, zo bleek uit het verslag van 1949 (177). A. Vanhoutte vroeg wederom om het Albertpark in orde te doen, hij drong zelfs aan dat het tegen volgend seizoen zou klaar zijn. Hij antwoordde dit weer met zijn klassieke troeven:

“Van die plaats een degelijk park te maken; er zijn mensen die gedurende het seizoen niet naar het strand kunnen gaan, maar toch over een rustplaats moeten kunnen beschikken. Het Albertpark zou daarvoor dienstig kunnen wezen.”

Schepen De Kinder verklaarde hierop dat het park nog steeds op de lijst met tuinen die nog in orde moesten gebracht worden, stond. Het was namelijk door de verwaarlozing een duinengebied

geworden. Schepen Edebau vroeg hierop of het wel nodig was om die duinen te verwijderen. Vanhoutte verklaarde dat het vroeger wel een park was en dat het dus ook een park zou kunnen blijven. De burgemeester antwoordde: “*we zullen een ontwerp laten opmaken*”.

Op de zitting van 28 oktober 1949 werd de vraag geopperd hoe het gesteld was met de beplantingen in het Albertpark. Hierop antwoordden Schepen De Kinder en de burgemeester, tot verbazing van A. Vanhoutte, dat er op een gedeelte van het park een hockeyveld zou worden aangelegd. Wanneer de vergadering verder ging kwam de vernieuwing van het Prof. Mac Leodplein ter sprake. Vanhoutte geloofde zijn oren niet en voor de eerste maal ventileerde hij zijn frustraties tegenover de politiek in verband met het blijven uitstellen van een aanvaardbare oplossing voor het Prins Albertpark (178):

“Men spreekt nu over het Prof. Mac Leodplein en hetgene ik vóór 10 jaren gevraagd heb, blijft steeds hangend. De werken aan het Albertpark zijn van allereerste noodwendigheid. De werken die vóór enkele maanden aangevraagd werden, worden reeds uitgevoerd, waarom moet er hier een voorrang gegeven worden?”

De burgemeester en de Schepenen wezen erop dat alles in orde zou komen. Opnieuw zien we dat parken in en rond het centrum meer aandacht kregen. In 1950 werd de aanleg van het hockeyveld bevestigd (179). In 1961 werd ook de huur van het voetbalterrein en het voorgestelde hockeyveld verlengd voor een huurprijs van respectievelijk 1200 frank en 500 frank. Dit betekende dat A.S.O. tot minstens 1987 op de terreinen van het Prins Albertpark zou mogen blijven (180).

2.2.4. De jaren '50 en verder.

Echter, in de loop van de jaren '50-'60, bleef het noordelijke stuk in dezelfde situatie. Dit heeft zeker te maken met de dood van de grote voorvechter van het park, Arthur Vanhoutte (1952) (181). In 1955 werd meermaals vandalisme door jongeren vastgesteld en moesten beplantingen vernieuwd worden (182). Het was een troosteloos landschap waar niets werd meegedaan en het kon blijkbaar op weinig respect rekenen. Mariakerkenaar Eduard Loontjens bevestigt dit beeld, hij beschrijft het gebied in de jaren '50 en '60 zelfs als “*duinen met hier en daar een boom*”(183). Er lag dus tussen de pleinen van A.S.O. en de Troonstraat gewoon een stuk duinen, dit is duidelijk te zien op de bijstaande foto uit die periode (184).

Pas eind de jaren '60 kwam er een oplossing voor het noordelijke gedeelte. Tijdens de jaren '60 kwam er een voorstel om er een verpleegsterschool op te richten, het plan om er een hockeyveld aan te leggen was immers nooit van de grond gekomen. Ook dit idee werd al snel verlaten door te grote tegenstand (185). Men besliste uiteindelijk om de grond voor iets anders te gebruiken: het stadsbestuur wou er nu een reusachtige congres- en evenementenhal laten bouwen (186). Het stuk grond ten noorden van het A.S.O.-gebied met een grootte van 14 422 m² zou worden gebruikt voor de bouw. Dit stootte al onmiddellijk op verzet. Dit verzet werd onder andere verwoord door F. Van Caillie met deze woorden:

“Het is immer de bedoeling geweest het Albertpark voor toeristische doeleinden te behouden. Destijds is er sprake van geweest er een school voor verpleegsters op te richten; ik heb mij daartegen verzet en de hogere overheid heeft geoordeeld dat ervan moest worden afgezien. Wat zal van deze toeristische plaats overblijven zo aldaar een grote hangar wordt opgericht? Is dit wel beter dan een verpleegstersschool? Ik wil een schets zien alvorens te stemmen.”

Hij geeft hier aan dat velen nog steeds wilden dat het Prins Albertpark voor toeristische doeleinden zou worden gebruikt en niet als bouwgrond. Ook de stemming op 24 januari 1969 hierover was zeer verdeeld: 14 vóór en 10 tegen. Het verzet zou uiteindelijk tot niets leiden want de bouw van de hal begon niet lang daarna. Het bleek dat voor het stadsbestuur deze hal betere economische troeven had dan er een openbaar park van te maken. Een private bouwgroep, Expo-Hall, kreeg hiervoor de toestemming om te bouwen op deze grond. Na dertig jaar zou de hal in de handen van de stad komen. In 1970 werd het contract afgesloten en op de vierde februari van 1972 werd het *Mediacenter* officieel geopend (187). Het hele noordelijke stuk was nu ook bebouwd (188).

Met de bouw van het Mediacenter is ons verhaal over het Prins Albertpark ten einde gekomen want het was nu helemaal verdwenen en, hoewel er nog veranderingen gekomen zijn sinds de jaren '70, is het idee van het park sindsdien dood en begraven. Het lot van het park werd een voorbeeld voor anderen, zo verwees H. Degrave in 1969 naar het park, het zijn woorden om misschien te onthouden voor de toekomst van de site (189):

“De groene ruimte betreft natuurparken en zij mag in zekere gevallen bebouwd worden, b.v. voor scholen. Het ware beter een totale groene ruimte te realiseren, zo zouden wij beschermd zijn tegen verkavelingen en eventuele bouwprojecten, zoals nu met het Albertpark gebeurt dat ook voorzien was als groene zone.”

Omer Vilain vat de geschiedenis van het park samen in enkele zinnen. Hij doet dit in *de Plate* van 2004 met het artikel *“Verdwenen groen in Oostende”*. Daarin schreef hij over parken, tuinen en andere groene longen in Oostende die nu verdwenen zijn. Hij schreef over het Albertpark het volgende (190):

“De aanleg van het Albertpark tussen de Northlaan en de Aartshertogstraat werd na de dood van koning Leopold II en de Eerste Wereldoorlog stilgelegd en verwaarloosd. De vijver werd gedempt. Er kwam een voetbalterrein met tribunes, een Businesscentrum en een Mediacenter in de plaats.”

Zelfs dat Mediacenter is nu ook al geschiedenis: het sloot in augustus 2008 en werd afgebroken in 2010 (191). Op de plaats van de oefenvelden werd in 2006 gestart met de bouw van appartementen, een commercieel centrum (met onder andere een winkel van de Mediamarkt-keten) en de SleuysterArena, een basketbaltempel (192).

2.3. Besluit.

Het Albertpark is een perfecte getuige van deze periode in de Oostendse geschiedenis. Het was een deel van het prestigieuze North-project, bedoeld als vrijetijdsbesteding voor welgestelden uit heel Europa. Een groene long, genoemd naar de Belgische kroonprins. Maar jammer genoeg werd het net zoals sommige andere ideeën verwaarloosd, en dus nooit afgewerkt, na de dood van de twee bezielers ervan. De beide oorlogen en de pure desinteresse van het stadsbestuur, ondanks de moedige tussenkomsten van Arthur Vanhoutte, zorgden voor een verdere verloedering. En daarom was het, in tegenstelling tot vele andere getuigen van die glorieuze 19de eeuw, uiteindelijk gedoemd om te verdwijnen en andere functies te krijgen.

Anno 2014 heeft men een vreemd gevoel als men wandelt voorbij de grond waar ooit het Mediacenter stond (193). Net zoals in de periode 1920-1970 is het een troosteloos en ongebruikt gebied, wachtend op een nieuwe functie. Het is een reliek van een triestige geschiedenis waarin verkeerde prioriteiten lagen en het geld primeerde. De naam van het park, tegelijk ook de enige erfenis ervan, leeft momenteel voort in de naam van het stadion van Eerste Klasse-voetbalploeg K.V. Oostende: het Albertparkstadion. En misschien is de wens van sommige personen, zoals Arthur Vanhoutte, zo wel in vervulling gegaan: het is geen park maar het is wel een plaats waar mensen, zowel lokale bewoners als toeristen, samenkomen en plezier hebben.

3. Algemeen besluit.

Mariakerke heeft wel niet de (toeristische) uitstraling of geschiedenis die Oostende heeft en op zich is dat soms terecht. Wie is niet onder de indruk van de Sint-Petrus- en Pauluskerk, het stationsgebouw, het Maria-Hendrikapark of de Mercator in de jachthaven? Wie kijkt naar Mariakerke zal geen gelijkwaardige monumenten zien.

Wij wilden met deze uiteenzetting aantonen dat Mariakerke ook iconen had die een rol hielden gespeeld in de geschiedenis van de stad Oostende. Twee iconen zijn besproken. Zowel het Fort Sint-Albertus als het Prins Albertpark waren getuigen en erfenis van hun specifieke periode en tonen aan dat Mariakerke niet aan de zijlijn stond. Fort Sint-Albertus was getuige van een oorlogsperiode die door de hele wereld werd bekeken en het Prins Albertpark was getuige van de grote bloeiperiode op het einde van de 19de eeuw. Wel werden beiden, na een tijdje, niet naar hun waarde behandeld. Na een moeilijke geschiedenis wachtten beiden een triest einde. Sint-Albertus werd verwaarloosd en afgebroken, het park verwaarloosd en volgebouwd. Maar compleet vergeten zijn ze niet, denk maar aan de vele verwijzingen naar het fort en de hertogen of aan de naam van het voetbalstadion en het Parkhotel. Kleine aandenkens en herinneringen. Wij stellen voor dat men misschien op de naambordjes van de straten informatie kan zetten (194) of een klein informatiebordje kan plaatsen bij de plaats van het fort of het park. In Oostende heeft men al eens de neiging om te weinig aandacht te besteden aan geschiedenis of erfgoed, meestal vanwege financiële en economische motieven. Dit, en dan vooral het Prins Albertpark, zijn hier voorbeelden van. Zij waarschuwen ons voor te snel willen vooruitgaan zonder rekening te houden met wat er was en is.

Allebei zijn zij iconen van hun tijd, iconen van Mariakerke en de stad Oostende. Allebei vertegenwoordigen ze een belangrijke periode van de Oostendse geschiedenis. Allebei vertegenwoordigen zij ook Mariakerke. Allebei zijn zij niet meer. Zij mogen absoluut niet vergeten worden.

VERWIJZINGEN

- (107) Bij het ontstaan van België was één van de voorwaarden dat België een neutrale natie zou zijn. Dat hield volgens velen, zeker volgens de Belgen zelf, ook in dat het land geen kolonies mocht hebben.
- (108) Wikiquote: <http://en.wikiquote.org/wiki/Leopold_II_of_Belgium>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- (109) Callaert G. et al, 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, ID: 8179, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8179>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- (110) Edmundson W., 2011: p. 40.
- (111) Harms R., 1983: p. 128-130 en Debaere O., 2002: *Steden Atlas Oostende, ee, topografisch overzicht van de ontwikkelingen van een felbegeerde havenstad: 7.4 Het onthullende toerisme en het leeuwenaandeel van de Belgische koningen in deze revolutie*, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=11788>>, laatst bekeken op 1/05/2013.
- (112) Callaert G. et al, 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, ID: 8179, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8179>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- (113) Ibidem; De Vent G., 1991: p. 66.
- (114) Casier M., 2010, p. 64 en de Vent G., 1991: p. 66.
- (115) Debaere O., 2002: p. 143-145, afbeelding 87.
- (116) Callaert G. et al, 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, ID: 8061, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21804>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- (117) Casier M., 2010: p. 64.
- (118) Debaere O., 2002: p. 143-145, afbeelding 87.
- (119) Callaert G. et al, 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, ID/ 8127, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8127>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- (120) Callaert G. et al, 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, ID: 8179, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8179>>, laatst bekeken op 09/05/2013.

- (121) Casier M., 2007: p. 39.
- (122) Van den Wijngaert M., 2008: p. 62-64.
- (123) Van den Wijngaert M., 2008: p. 64.
- (124) Debaere O., 2002: *Stedenatlas Oostende, een topografisch overzicht van de ontwikkelingen van een felbegeerde havenstad: 7.4 Het ontluikende toerisme en het leeuwenandeel van de Belgsche koningen in deze revolutie*, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=11788>>, laatste bekeken op 1/05/2013.
- (125) Vilain O., 2004: p. 201.
- (126) Pierloot R., 1987: p. 13.
- (127) *“Het Maria-Hendrikapark dat ontegensprekelijk een grote attractie van Oostende zal worden, is een voorbeeld dat men, met zekerheid van succes, kan imiteren in de duinen door het creëren van een nieuw park in Mariakerke en in toekomstige aanplantingen in de vuurtorenwijk.”*
- (128) Rapport sur l’administration et la situation des affaires de la ville d’Ostende, 1898, p. 101.
- (129) BE/SAO/SAB039, Document 7929/8288, 15 oktober 1925: A. Verraert, 7 oktober 1925.
- (130) Rapport sur l’administration et la situation des affaires de la ville d’Ostende, 1901, p. 199.
- (131) Rapport sur l’administration et la situation des affaires de la ville d’Ostende, 1909, p. 239.
- (132) *“Zeker en vast, deze subsidie zal in onderling overleg verhoogd worden wanneer het Koninklijke park van Mariakerke zal beplant worden.”*
- (133) Lijst der vliegaanvallen op Oostende, De Zeewacht, 20 augustus 1916.
- (134) Duribreux G., 1958: p. 35-36.
- (135) Casier M., 2007: p. 5.
- (136) Casier M., 2010: p. 211.
- (137) Smissaert E., 1996: p. 255.
- (138) Casier M., 2010: p. 13 en 238.
- (139) Pierloot R., 1987: p. 14.
- (140) Rapport sur l’administration et la situation des affaires de la ville d’Ostende, 28 juni 1919, p. 374.
- (141) Archief Stad Oostende, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=4709>>, laats bekeken op 2/8/2013.
- (142) Gemeentebblad der stad Oostende, 17 december 1926, p. 386-387, sectie XXVI.
- (143) Archief van openbare werken (AC037), dossiernummer: 218.
- (144) Deschacht D., 1998: p. 99.
- (145) Casier M., 2010: p. 4.
- (146) Gemeentebblad der stad Oostende, 4 maart 1927, p. 95-96.
- (147) Smissaert E., 1996: p. 255.
- (148) BE/SAO/SAB039, Document 7929/8288, 15 oktober 1925: A. Verraert, 7 oktober 1925.
- (149) Gemeentebblad der stad Oostende, 20 december 1929, p. 290-298.
- (150) A.S. Oostende, A.S.O., of in de volksmond: “Den as”.
- (151) Casier M., 2010: p. 232.
- (152) BE/SAO/SAB039, Brief van Eugene de Vreese aan de burgemeester en de Schepenen van Oostende, 3 augustus 1929.
- (153) BE/SAO/SAB039, Brief van het College aan Minister van Landbouw en Openbare Werken, dhr. Baels, 14 augustus 1929.
- (154) Casier M., 2010: p. 229.
- (155) Gemeentebblad der stad Oostende, 3 maart 1933, p. 105.

- (156) Gemeentebblad der stad Oostende, 6 juni 1930, p. 146-147.
- (157) Gemeentebblad der stad Oostende, 6 juni 1930, p. 145-146.
- (158) Gemeentebblad der stad Oostende, 6 juni 1930, p. 146-147.
- (159) Gemeentebblad der stad Oostende, 26 september 1930, p. 231-232.
- (160) Gemeentebblad der stad Oostende, 27 maart 1931, p. 71-73.
- (161) Gemeentebblad der stad Oostende, 18 september 1931, p. 262-263.
- (162) Gemeentebblad der stad Oostende, 3 maart 1933, p. 102-110.
- (163) Gemeentebblad der stad Oostende, 3 maart 1933, p. 110.
- (164) Peuteman R., 1995: p. 20-21.
- (165) Ibidem.
- (166) Gemeentebblad der stad Oostende, 6 april 1934, p. 123-124
- (167) Gemeentebblad der stad Oostende, 1 juni 1934, p. 176-177.
- (168) Pierloot R., 1987, p. 13.
- (169) Gemeentebblad der stad Oostende, 13 maart 1936, p. 130-131.
- (170) BE/SAO/SAB039, Brief van het College aan Minister van Landbouw en Openbare Werken, dhr. Baels, 14 augustus 1929.
- (171) Gemeentebblad der stad Oostende, 7 april 1939, p. 195-199.
- (172) Gemeentebblad der stad Oostende, 7 april 1939, p. 193-195.
- (173) Verslag over de administratieve werkzaamheden tijdens het jaar 1940, 30 september 1941, p. 114.
- (174) Gemeentebblad der stad Oostende, 3 september 1945, p. 745.
- (175) Gemeentebblad der stad Oostende, 18 januari 1946, p. 51-52.
- (176) Gemeentebblad der stad Oostende, 24 oktober 1947, p. 797-798.
- (177) Gemeentebblad der stad Oostende, 18 maart 1949, p. 311-312.
- (178) Gemeentebblad der stad Oostende, 28 oktober 1949, p. 966-967.
- (179) Gemeentebblad der stad Oostende, 24 februari 1950, p. 154.
- (180) Jaarverslag van de stad Oostende, 25 augustus 1961, p. 48.
- (181) Claudia Vermaut, Oostendse biografieën: Arthur Vanhoutte (1886-1952), laatst gewijzigd op 26 augustus 2010, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=3382>>, laatst bekeken op 18 mei 2013.
- (182) Jaarverslag van stad Oostende, 2 september 1955, p. 302.
- (183) Persoonlijke communicatie, 18 mei 2013.
- (184) Casier M., 2010: p. 16.
- (185) Gemeentebblad van de stad Oostende, 24 januari 1969, p. 1078-1079.
- (186) Gemeentebblad van de stad Oostende, 24 januari 1969, p. 1078-1079.
- (187) Gemeentebblad van de stad Oostende, 25 februari 1972, p. 341.
- (188) Casier M., 2010: p. 89.
- (189) Gemeentebblad van de stad Oostende, 24 januari 1969, p. 1087.
- (190) Vilain O., 2004: p. 201.
- (191) Focus Nieuws, Bouwcomplex van 22 verdiepingen Oostende, 26 maart, <<http://www.focuswvtv.tv/video/bouwcomplex-van-22-verdiepingen-oostende>>, laatst bekeken op 18 mei 2013
- (192) Casier M., 2010: p. 89.
- (193) De bijstaande foto is door mezelf genomen. Dit is het stuk waar het Mediacenter stond, links achteraan bevindt zich het voetbalstadion. Genomen vanaf de Northlaan op 30 mei 2013.
- (194) Iets dat volgens mij overal een meerwaarde zou hebben.

Bibliografie:

- ALLEN Paul C., *Philip III and the Pax Hispanica, 1598-1621: The Failure of Grand Strategy*, Yale University Press, 2000.
- ARBLASTER, *A history of the Low Countries*, Palgrave MacMillan: New York, 2006.
- BILLIET Germain, Omtrent de Albertuswindmolen te Mariakerke, in: *De Plate*, (januari 1995), p. 10-16.
- CALLAERT G., DELEPIERE, A.-M., HOOFT E., KERRINCKXH & VANNESTE P. met medewerking van SANTY P. & SNAUWAERT L., 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL6, (onuitgegeven werkdocumenten). De inventaris van het Bouwkundig erfgoed, (Northlaan), ID: 8039, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8039>>, laatst bekeken op 02/08/2013.
- CALLAERT G., DELEPIERE A.-M., HOOFT E., KERRINCKXH. & VANNESTE P. met medewerking van SANTY P. & SNAUWAERT L., 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL6, (onuitgegeven werkdocumenten). De inventaris van het Bouwkundig erfgoed, Zeedijk (Mariakerke), ID: 8061, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8061>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- CALLAERT G., DELEPIERE A.-M., HOOFT E., KERRINCKXH. & VANNESTE P. met medewerking van SANTY P. & SNAUWAERT L., 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL6, (onuitgegeven werkdocumenten). De inventaris van het Bouwkundig erfgoed, Northlaan, ID: 8127, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8127>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- CALLAERT G., DELEPIERE A.-M., HOOFT E., KERRINCKXH. & VANNESTE P. met medewerking van SANTY P. & SNAUWAERT L., 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB: Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL6, (onuitgegeven werkdocumenten). De inventaris van het Bouwkundig erfgoed, Zeedijk (Oostende), ID: 8179, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8179>>, laatst bekeken op 09/05/2013.
- CASIER Marc, *Zo was Mariakerke*, Oostende: Casier, 2007.
- CASIER Marc, *Zo was Mariakerke: Deel II*, Oostende: Casier, 2010.
- DEBAERE Olivier, *Stedenatlas Oostende: een topografisch overzicht van de ontwikkelingen van een felbegeerde havenstad*, Oostende: Stad Oostende, 2002.
- DESCHACHT Daniël, *Straatnamen van Oostende: van A tot Z*, Oostende: Deschacht, 1998.
- DE VENT Georges, *Zee en duinen: kusttoerisme in de 19de eeuw*, Brugge: Van de Wiele, 1991.

- DURIBREUX Gaston, *Daniël mijn vriend*, Dietsche Warande & Belfort, 1958, (herdrukt in Literair Akkoord (3), Bruna, 1960, Zwarte Beertjes Pocket nr 253).
- EDMUNDSON William, *The Nitrate King: A Biography of "Colonel" John Thomas North* in Studies of the Americas, Palgrave Macmillan: Londen, 2011.
- GARDHAM Julie, *Belägerung der Stadt Ostende*, Keulen 1604-1605, Sp Coll RF 875, book of the month, Glasgow University library special collections department, maart 2004, <<http://special.lib.gla.ac.uk/exhibns/month/mar2004.html>>, laatst bekeken op 12/06/2013.
- HARMS Robert, The World Abir Made: The Margina-Lopori Basin, 1885-1903, in: *African Economic History*, nr 12, (1983), pg. 122-139.
- HENTY G.A., *By England's Aid or The Freeing of the Netherlands (1585-1604), Chapter XXIII. The Siege of Ostend*, Kessinger, 1890, <<http://www.online-literature.com/ga-henty/by-englands-aid-or-the-freeing/24/>>, laatst bekeken op 13/06/2013.
- LOMBAERDE Piet, De vestingbouwkundige werken van Oostende: 1572-1865, in: *De Plate*, (oktober 1987), pg. 236-249.
- PEUTEMAN Ronny, *KVO-story 1908-1995: het perfecte samenspel tussen twee koppige karakters*.Oostende: Peuteman, 1995.
- PIERLOOT Roland, *Het vroegere Mariakerke en Raversijde*, Sint-Niklaas: Het Streekboek, 1987.
- SMISSAERT Emile, Oostendes visitekaartje voor de zomer van 1926, deel I, in: *De Plate*, (november 1996), pg. 252-256.
- THOMAS Werner, *Het nieuwe Troje*, Catalogus n.a.v. de tentoonstelling te Oostende (Venetiaanse Gaanderijen) van 29 mei tot 27 september 2004, Leuven: Davidsfonds, 2004.
- VAN DEN WIJNGAERT Mark, *België en zijn koningen*, Brussel: Manteau, 2008.
- VAN HOORST VAN BEEST C.W., *De Tachtigjarige oorlog*, Haarlem: Fibula-van Dishoeck, 1982.
- VERMAUT Claudia, *Beleg van Oostende 1601-1604*, Archief stad Oostende, 2004, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=4956>>, laatst bekeken op 12/06/2013.
- VERMAUT Claudia, *In de kijker; het beleg van 1706*, Archiefbrief Oostende, juni 2006, p. 1-2, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=4957>>, laatst bekeken op 13/06/2013.
- VERMAUT Claudia, Oostendse biografieën: Arthur Vanhoutte (1886-1952), laatst gewijzigd op 26 augustus 2010, <<http://www.oostende.be/product.aspx?id=3382>>, laatst bekeken op 18 mei 2013.
- VERMEIR René, *Cursus Vroegmoderne Geschiedenis*, Universiteit Gent, 2007-2008.
- VILAIN Omer, Verdwenen groen in Oostende, in: *De Plate*, (oktober 2004), p. 210-212.
- Archief Oostende: BE/SAO/SAB039 3de afdeling: Koninklijke stallingen, Parc de la Cité, Albertpark; Archief van openbare werken (AC037), dossiernummer: 218; overige documenten: Archiefbank (<<http://www.oostende.be/archiefHome.aspx>>).
- ANONIEM, *Deel 1, 1.2 Mesoschaal: historische analyse van de Oostendse Oosteroever*, pg. 45, <http://www.watererfgoed.be/Docs/3_1.2%20Mesoschaal.pdf>, laatst bekeken op 12/06/2013.

VOEDSELVOORZIENING VANUIT DE ZEEVISSERIJ TIJDENS W.O.1

... een beslissende fase in de geschiedenis van Oostende

door Roger JANSOONE

Kleine visserij, grote gevolgen

Na deze “historische” eerste verkoop van vis op 21 mei 1915 gingen de besommingen al vlug in stijgende lijn, weliswaar nog steeds bescheiden maar toch al hoopgevend. Doch al vlug waren er ook ongevallen en soms ook schipbreuk bij plotse storm, zoals op 4 september 1915, met toen al een eerste slachtoffer. Los daarvan werd op 1 september 1915 het Duits visserijwachtschip “Martha” ingeschakeld voor toezicht en bewaking op zee, maar feitelijk meteen ook voor *bijstand op zee*, en dit reeds met een eerste “vuurproef” op 27/09, in een hevige storm waarbij de O.29 in de golven verdween doch de drenkelingen konden worden opgepikt door de “Martha”. Voor iedere zeeman is dit immers een heilig principe!

Daarna ging het qua besommingen in stijgende lijn, niet zozeer door meer aanvoer (voor een dergelijke kleine kustvisserij ook niet mogelijk) maar veeleer door *hoge visprijzen* ingevolge het spel van vraag en aanbod. Het geldt dat onze vissers hiermee verdienden, werd onverwijld geïnvesteerd in *nieuwbouw*, een haalbare kaart omdat het hier ging om nieuwbouw van kleine kustscheepjes en de scheepsbouwers al blij waren dat ze orders mochten binnenrijven, zodat ze hun bouwprijs afstemden op de financiële draagkracht van de kandidaat-bouwer (van leningen voor scheepsbouw was er geen sprake meer). Daardoor kende het vlootbestand in volle oorlogstijd een *snelle aangroei*, van 33 naar 61 scheepjes, hetzij een verdubbeling! (het zelfde fenomeen deed zich voor in W.O.2). De Duitse havenkapitein zag zich hierdoor wel verplicht - vooral gelet op het militair havenverkeer - een *beurtrol* in te voeren : voortaan zouden er dagelijks maximaal 25 boten mogen uitvaren, samen met het wachtschip.

In december 1915 was er veel aanvoer van *sprot*, waarbij wegens de enorme vraag de prijs op een hoog peil bleef. Anders dan in W.O.2, was het in W.O.1 *niet de haring* maar wel sprot die voor grote aanvoer moest zorgen. Haring werd immers - in schrille tegenstelling met W.O.2 - toen massaal opgevist door neutrale landen (Nederland, Denemarken, Noorwegen, Zweden) en ook door Duitse vissers (vooral in de Oostzee). Wat er dan nog “passeerde” langs onze kust, lag veelal buiten de (opgelegde) uiterst beperkte actieradius van onze kleine kustvisserij.

Doch anderzijds waren er ook steeds toenemende *exploitatiekosten* voor wisselstukken, netten en optuiging. Ook nieuwbouw werd duurder, vooral wegens snel optredende schaarste aan bouwmaterialen door de enorme vraag naar duurzaam hout voor het aanleggen van loopgraven en kantonnementen in de frontlijn. De degelijke eikenhouten planken moesten dan maar plaats ruimen voor minderwaardige houtsoorten, maar dat was eigenlijk geen erg omdat het toch maar bestemd was voor kleine kustvisserij en korte dagreisjes, met na de oorlog ook goed gevolg voor een stille en pijnloze “sanering” van de voorbijgestreefde zeilvaart.

Intussen dreigde het heropstarten van de visserij het slachtoffer te worden van zijn eigen succes! Dagelijks was er een volkstoeloop in de vismijn. Er was heel wat diefstal en allerlei misbruiken en woekerprijzen. Bijgevolg werden extra-maatregelen genomen, niet in het minst omdat de Kommandantur nauwlettend begon toe te zien. Want “Ordnung muss sein!”. Al bij al bleek tegen eind 1916 dat wat heropgestart was als een onbeduidende kustvisserij, nu al vlug was uitgegroeid tot een *belangrijke hefboom* voor de plaatselijke voedselvoorziening, en dit (zeer opvallend!) analoog met een gelijkaardige evolutie in “het andere Oostende” ... in Engeland, waar onze

uitgeweken vissersvloot zo succesvol werd ingeschakeld in de Britse “fishing effort” dat vis aldaar het *enige* product was dat ontsnapte aan rantsoenering!

Maar de vis werd duur betaald ...in mensenlevens. Door het vooruitzicht op snel geldgewin werden de vissers ertoe aangezet om steeds meer en steeds grotere risico's te nemen. Er waren toen nog geen weersvoorspellingen en door om het even wanneer uit te varen, werden scheepsrampen uiteraard onvermijdelijk. Zo brak er op 23 december 1916 plots een vreselijke storm uit, waardoor meteen zeven schepjes verdwenen in de golven samen met negen vissers. Andere drenkelingen konden nog gered worden, maar dit tragisch “Kerstgeschenk” veroorzaakte bij de vissers wel grote verslagenheid, zodat slechts op 9 januari 1917 opnieuw werd uitgevaren, en dan nog op aandringen van de verontruste en hongerige bevolking.

Oostende : vissershaven en U-boot-basis

Er werd hier reeds aangestipt dat het heropstarten en het verder toelaten van de visserij slechts een *gunstmaatregel* was die vrij *toevallig* uit de lucht was gevallen en ieder ogenblik weer kon herroepen worden. Of met andere woorden : van Duitse zijde zat er hierachter geen bepaald beleid ...tenzij misschien een “gedoogbeleid” waarbij die kleine kustvisserij (voor de Duitsers van weinig of geen belang) kon dienstig zijn als “dekmantel” voor iets dat voor hen oneindig veel belangrijker was, namelijk het verder uitbouwen van een grote en machtige **duikbootbasis in Oostende en Zeebrugge**, ideaal gelegen vlak bij de Britse aanvoerroutes!

Het duikbootwapen was voor de legerleiding al vlug de “regis ultima ratio” geworden, het laatste redmiddel om het tij nog te doen keren. Van 18 in 1915 steeg het aantal duikboten van de *U-Boot Flotille Flandern* naar 38 in 1917 en - ingevolge de *onbeperkte duikbootoorlog* - zelfs naar 93 in 1918 (dus heel wat meer dan een *Flotille*, op zichzelf reeds een kleine vloot!). Een regelrechte bedreiging voor de geallieerde maritieme aanvoerlijnen! Van 1915 tot 1918 werd 3.342.000 ton tot zinken gebracht!! De Britse scheepswerven konden nauwelijks gelijke tred houden met die verliezen. Door verlies van mensenlevens dreigde in de “merchant fleet” een bemanningstekort te ontstaan. Maar vooral dreigde een angstwekkend probleem voor de Britse bevoorrading (voedsel, strategische grondstoffen, aardolie). Het jammerlijk mislukt Passendale-offensief in 1917 (met een onvoorstelbare tol aan mensenlevens .. “and in the end no ground gained, but many lives lost”) moet dan ook gezien worden als een vertwijfelde poging om de basissen in Oostende en Zeebrugge (vanuit zee moeilijk uit te schakelen) dan maar via een grootschalig grondoffensief aan te pakken, richting kust. In 1918 volgde een nieuwe poging, maar thans wel vanuit zee : het roemrijk heldenepos van de *Vindictive* !

Het gekke van de zaak is dat in 1978, aan *Britse* zijde, de zin en het nut van het Passendale-offensief in vraag werd gesteld omwille van *onbestaande* duikbootbasissen aan onze kust ! En dit door historica Lyn MacDonald in haar boek “They called it Passchendaele”, dat ook in Nederlandse vertaling in 2004 een uitgever vond, ...met kritiekloze recensies en interviews ! Onbegrijpelijk als men de historische feiten nader bekijkt en ontleedt. In een interview (*Knack* , 10.11.2004) waagde zij zich aan volgende uitspraak : “Het verloop van de oorlog zou erdoor niet wezenlijk zijn beïnvloed, omdat de geallieerden van *achterhaalde* stellingen uitgingen. Zij *dachten* dat de Duitsers grote aantallen onderzeeërs lieten opereren vanuit de havens van Oostende en Zeebrugge en dat ze, door die steden te veroveren, het aantal gezonken schepen aan hun kant drastisch zouden kunnen doen dalen. In werkelijkheid opereerden de U-boten *vooral vanuit Hamburg* en lagen er hooguit een stuk of *drie* aan de Vlaamse kust”. Quid ??

Maar “in werkelijkheid” zag het er anders uit. De marine had eind 1916 reeds *tweehonderd* duikboten terwijl er nog voortdurend werden bijgebouwd. Een “onderzee-armada” opererend “vooral vanuit Hamburg”?? “Marinekorps Flandern” was een flink uitgebouwd korps, met

infanterie, artillerie en lucht- en zeestrijdkrachten, met logistieke diensten en steuntroepen en een vloot (vooral de gevreesde torpedoboten) die, *zelfs zonder duikboten*, op zichzelf reeds een grote bedreiging vormde voor de geallieerde maritieme aanvoerlijnen! Voor slechts een “drietal duikboten” zou men de dure *infrastructuurwerken* in Oostende, Zeebrugge en Brugge nooit hebben ondernomen! De Britse inlichtingendienst had via agenten in bezet gebied en via luchtfoto’s (een grote innovatie!) een goed beeld van de *reële* omvang van *Marinekorps Flandern* (incl. duikbootbasissen en *aantal* duikboten) zowel in 1917 (Passendale) als daarna in 1918 (Vindictive). Ook daarom is historische kennis belangrijk, opdat het offer van zoveel duizenden dan toch ten minste zou gezien worden binnen een historisch *correcte* samenhang en duiding. Doch met die “historische kennis” is het vaak droevig gesteld, ...en blijkbaar niet alleen bij Jan-met-de-Pet. In een eenzaam kritisch geluid wijst kolonel H. Malloch op nog een ander bedenkelijk aspect : “Factual mistakes! Aunty Lyn’s Biggest Bloopers! She’s living proof that you don’t have to be a good historian *to make a mint out of WWI!*”. Hetzelfde geldt ook voor de Britse historicus Christopher Clark die in zijn bestseller (!) “Sleepwalkers” achteloos voorbijgaat aan het kapitale feit dat deze oorlog reeds sedert ruim veertig jaar door de Duitse generale staf werd voorzien en tot in de kleinste details werd voorbereid!

Wat die *infrastructuur* betreft, had dit voor de haven van Oostende belangrijke *en blijvende* gevolgen : uitbreiding van de werkhuizen van het Zeewezen, vergroting van het dok van het Zeewezen, bouw van een lange aanlegkaai met *Kragdächer* (luifel tegen luchtaanval) en van een vlottend droogdok evenals twee droogdokken aan de oostzijde van het Zeewezendok (waarvan één droogdok-bunker), dit alles dankzij de noeste “Bau- und Betriebsabteilung”,... uiteindelijk werkgever van ca 5.000 man (Duitse en plaatselijke arbeidskrachten). Een echt en *vooraf* gepland beleid, niet zo maar uit de lucht gevallen, dat naadloos aansluiting vond bij het kapitaal feit dat de haven van Oostende in oktober 1914 als “gefundenes Fressen” volledig intact in handen was gevallen van vooruitziende *Hafenbaubeamten*, reeds in augustus 1914 (dus nog lang *vooraleer* Oostende was “veroverd”) met speciale opdracht toegevoegd aan de staf van de mobiele Marine-divisie. De Britten zullen het wellicht nooit toegeven, maar ze hebben zichzelf voorzeker nooit vergeven dat zij in oktober 1914 de Belgische genietroepen onder druk hebben gezet om de haven van Oostende bij hun aftocht *niet* onbruikbaar te maken ...in het al te optimistisch vooruitzicht van een Brits tegenoffensief na de val van Antwerpen! De Duitsers vonden hier een “kant-en-klaar” haven voor hun oppervlaktevloot, met vrijwel enkel nog de noodzaak van uitbreiding en aanpassing *voor toevoeging van een duikbootbasis*.

Vissen tot het bittere einde !

1917 werd voor onze Oostendse visserij in volle oorlogstijd een grandioos **topjaar**, met mooie besommingen en doorgaans goede vangsten! Maar “schone liedjes duren niet lang”. Want vanaf maart 1918 werden de meeste schepen door de Kommandantur opgeëist “voor de duur van drie maanden”, zonder opgave van reden (vermoedelijk van militaire aard, i.v.m. het nakend Duits eindoffensief aan het westelijk front, na het wegvallen van het Oostfront).

Met de resterende scheepjes ontstond alzo een fel verminderde en wisselvallige aanvoer, met als onmiddellijk gevolg woekerprijzen, zwarte markt en sluikeverkoop. En hierdoor kwam de voedselvoorziening opnieuw in het gedrang. Intussen naderde het einde van deze gruwelijke oorlog en bezetting. Het Duitse eindoffensief in het voorjaar van 1918, met aanvankelijk een overrompeling van geallieerde stellingen, werd vlug een fiasco, vooral wegens het succesvol inschakelen van Amerikaanse troepen (*the Yanks are coming!*). De Duitsers zagen het niet meer zo goed zitten en maakten toebereidselen voor een georganiseerde aftocht. Zo werd op 6 oktober 1918 de toegang tot de haven (reeds “gehandicapt” door het wrak van de *Vindictive*) nu volledig versperd, ...wat concreet het *definitief einde* betekende van deze oorlogsvisserij. Maar onze vissers hadden hun opdracht volbracht : vissen tot het bittere einde !

Hierna volgde op 17 oktober 1918 (precies vier jaar na de “verovering”) de lang verwachte bevrijding van Oostende! Koning Albert kwam samen met koningin Elisabeth dadelijk een kort bezoek brengen aan deze eerste opnieuw bevrijde Belgische stad, voor hem en voor veel landgenoten ongetwijfeld een historisch moment. Tijdens zijn rondgang in de straten nam een oude visser hem bij de arm en stamelde hij “Meneere de Keunink, g’hebt er geen gedacht van, wat da wieder hier ollemaole hebben ofgezien!”. De koning kende slechts weinig Nederlands maar hij begreep wellicht voldoende Oostends om te snappen wat deze eenvoudige visser hem probeerde diets te maken (wat niet zo gek klinkt als je beseft dat hij, toen hij nog kroonprins was, samen met “paster Puupe” veel uren heeft doorgebracht “langs de kaoie”). En die visser had het inderdaad heel scherp gezien : niet alleen de uit Le Havre terugkerende regering in ballingschap maar ook de uit Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland terugkerende Belgen hadden er blijkbaar “geen gedacht van” van wat de alhier achtergebleven landgenoten zo allemaal “hadden afgezien” ... en dit zou al vlug misverstanden en spanningen opleveren!

Wellicht was de koning de enige “revenant” die zich hiervan een beeld kon vormen. De villa die de Franse regering hem ter beschikking stelde in Le Havre, bleef onbewoond omdat onze “Koning-Ridder” bij voorkeur verbleef dicht bij het front, bij zijn soldaten, in Veurne, De Panne of in De Moeren. Mede hierdoor was hij de enige legeraanvoerder die “spaarzaam” wist om te springen met mensenlevens ...en zijn soldaten mochten hem hiervoor dankbaar zijn! Hij was geen “jusqu’au bout-iste” doch geloofde veeleer in het nut van zeer *discrete* vredesonderhandelingen om een einde te stellen aan deze zinloze slachting. Het was absurd en waanzinnig om, in een aanslepende en uitzichtloze *patstelling*, talloze mensenlevens te *blijven* opofferen! Hij zat hiermee wel op dezelfde golflengte als president Wilson, toen (tot 1917) de USA nog niet in oorlog was. Hij ondernam, samen met koningin Elisabeth, via *persoonlijke* relaties in het grootste geheim pogingen in die richting, *zonder* medeweten van de regering in Le Havre, waardoor hij duidelijk buiten zijn boekje is gegaan! Doch door een en ander was hij vermoedelijk vrij goed ingelicht over de gang van zaken in bezet België (en meteen ook in Berlijn). Dit bleek uit de “coup van Loppem”, dadelijk na de Wapenstilstand, een bijzonder belangrijke én zeer ongewone koninklijke “*démarche*” in onze constitutionele geschiedenis, waarover wij hier niet verder kunnen uitweiden maar die doet vermoeden dat hij zeer goed beseftte wat er na die vreselijke tijd van oorlog en bezetting *plots* allemaal op het spel stond!

Weinig bekend is dat hij gekant was tegen een “voorbarige” wapenstilstand, ...wat *niet* haaks stond op zijn vredesbeleid. Hij wist uit goede bron dat het Duitse leger op de rand stond van de ineensstorting en dus van een *volledige* nederlaag. Een Duitse ex-officier vroeg zich af “Waren die Alliierten bereid, dem Heer den Todesstoss zu versetzen, dessen innere Schwäche sich nun in vollem Ausmass zeigen würde ?” (1). Door een laatste militaire inspanning had men allicht een *duurzame* vrede kunnen bereiken, des te meer daar hij wist dat het verzoek om wapenstilstand niet uitging van de nieuwe Duitse regering maar heimelijk van de *legerleiding* zelf, namelijk opperbevelhebber en “dictator” Ludendorff, die *sowieso* geen enkel teken van verzwakking wilde vertonen (net zoals later ook in 1944, klampte men zich vast aan “nicht verhandeln aus einer Position der Schwäche!”). Doch hij werd hierin niet gevolgd. Want de geallieerden waren ongeduldig om *nu snel* deze slachting te beëindigen (met verliezen die - ook aan Duitse zijde - niet meer konden aangevuld worden) én aan een uitputtende financiële aderlating (ook de Belgische regering zat met een Staatsschuld, ad 17 miljard F !). En er was angst voor - zoals in Rusland - een “rode machtsovername” in Duitsland (doch de koning zag dit niet gebeuren, tenzij misschien in bepaalde steden). Ook vreesde de Britse regering dat in een aanslepende oorlog de beoogde “*pax Britannica*” (vrucht van inspanningen om de coalitie bijeen en overeind te houden!) zou wijken voor een “*pax Americana*”, door het overwicht van Amerikaanse macht en invloed. Eenzijdige beweegredenen *op korte termijn* kregen dus vlug de bovenhand op doelstellingen op langere termijn, met weldra *fatale gevolgen*, tot vandaag. En het vreemde van de zaak was bovendien dat, *waar het aanvankelijk om begonnen was*, nl. het onrecht en het leed dat het neutrale België was

aangedaan, intussen na die slachting nagenoeg volledig op de achtergrond was geraakt (wat onze onderhandelaars in Versailles erg zuur zou opbreken!). Bij die onderhandelingen hebben de Duitsers van deze psychose handig gebruik gemaakt. Maar in W.O.2 werd diezelfde inschattingfout niet meer gemaakt : geen wapenstilstand en daarna een halfslachtige vrede, maar enkel nog “unconditional surrender”! Hoe paradoxaal ook, steeds gold en geldt nog “Si pace frui volumus, bellum gerendum est...”

+ + + + +

Nabeschouwingen

“Er moet niet alleen een *visie* zijn op *wat* de overheid moet doen en over *hoe* ze dat doet, maar die visie moet ook *jarenlang consequent* doorgezet worden.”

(F. Van Massenhove, Overheidsmanager, Voorzitter FOD Sociale Zaken)

In en via deze nabeschouwingen wens ik op een en ander wat nader *en dieper* in te gaan, want er is toen alleszins veel meer gebeurd dan *ogenschijnlijk* wel het geval leek te zijn.

Vooreerst, wat gebeurde er nadien met de *hoofdacteurs* in dit lokaal drama ? Op hen is *uiteindelijk* misschien toch die eigenzinnige uitspraak van Bertolt Brecht toepasselijk: “Kein Mensch hält ewig, aber einige halten etwas länger”, ...in casu een tragisch “doordenkertje”.

Deken Camerlynck, spilfiguur in de bevoorrading en redder in de nood, kreeg nationale erkentelijkheid (in Brussel stond hij goed aangeschreven)...maar geen blijk van waardering vanwege de Stad Oostende. Zelfs de herinnering aan **burgemeester Liebaert** belandde in een vergeetput. Hij was nochtans gedurende vier lange en bange jaren de kranige bemiddelaar tussen bezetter en bevolking. Uitgeput door die bestendige stress en spanning, nam hij reeds in 1919 ontslag. Kort daarna stierf hij in 1927, door iedereen vergeten. Hij werd begraven zonder officieel eerbetoon, in scherp contrast met de vorstelijke uitvaart van zijn voorganger Alfons Pieters. Verdween ook in de vergeetput : **Clement Leyhausen**, mede-oprichter en afgevaardigde beheerder van de coöperatieve S.E.O., die discreet de veelzijdige en stuwende kracht was in het “Komiteit”. Zijn opvallend grafmonument op het oud kerkhof (niet ver van dat van paster Pype) werd geschonken door de dankbare S.E.O.- coöperanten. Veel jaren na zijn dood werd hij - via een betwistbare faling - in 1980 nog nagetrapt, toen alhier politiek en maatschappelijk duidelijk de wil ontbrak om dit nog levend sociaal erfgoed de kans op een voortbestaan te gunnen. Kortom : ondank is 's werelds loon ! En je bent nooit sant in eigen land. Symptomatisch hiervoor zijn in Oostende de namen van straten, pleinen en openbare gebouwen : men kan zelfs niet in de nieuwe wijken ook maar één naam terugvinden van al die hoofdacteurs in dit historisch drama, ...doch wel veel banale namen van bloemen en planten en van abstracte begrippen (typisch resultaat van bureaucratische verbeeldingskracht ...in een stad met nochtans een rijk historisch verleden). Dat “uitgommen”, gebeurde dit met opzet of uit achteloosheid ?? Het lijkt op iets dergelijks, doch de vraag blijft: “waarom?”.

Maar zat de oorzaak *nog wat dieper* ? Vanuit sociologisch en sociaal-psychologisch oogpunt is oorlog en bezetting een boel narigheid die men nadien snel wil *vergeten*. Individueel is de reactie meestal “doodzwijgen” en collectief gaat het dan om een “verdringing”, soms ook met “ontkenning”. Dit kon men na W.O.2 opvallend vaststellen in het naoorlogse Duitsland. Het is pas later dat, door *externe* factoren, een “verwerkingsproces” op gang kan komen, gevolgd door een periode van bezinning en loutering, waarna alles nog “bespreekbaar” wordt, sereen en objectief, zij het dan erg laat, met intussen veel extra-narigheid die had kunnen vermeden worden. Maar helaas, zo gaat het in werkelijkheid. Een verwerkingsproces is in Duitsland na W.O.1 nooit op gang gekomen. Men was zich van geen kwaad bewust en speelde de rol van de vermoorde onschuld,

hierin, *reeds sedert augustus 1914*, bijgetreden door “intellectuelen” (die zich, om oorlogsmisdaden te kunnen goedpraten, in alle bochten wisten te wringen!) en ja zelfs door Nobelprijswinnaars (Max Planck, Gerhard Hauptmann, Thomas Mann). Tja, wat bezielde toch die Duitsers ?? “Nicht der Mörder sondern der Ermordete hat Schuld!”. Een professor gaf toe dat “mit der übelsten Art von akademischer Korrektheit verlegten sich viele Intellektueller auf alle mögliche Strategien, um die Konturen des Skandals zu erwischen”(5). De *ware aard* van dat terreurregime wordt onverbloemd aangetoond in de opmerkelijke studie van L. Zuckerman “The rape of Belgium” (USA, 2004 - thans ook in Nederlandse vertaling “Het lijden van België”) en ook in de reeds vernoemde kroniek van Heinrich Wandt. *In dat verdringingseffect* ligt allicht de kiem van de nazi-beweging en van het ontstaan van W.O.2. En in dit herdenkingsjaar zou dit eigenlijk aanbevolen lectuur moeten zijn voor reisgidsen en groepsbegeleiders, waarvan sommigen (naar ik zelf heb ondervonden) inzake die misdaden nogal vlug blijken over te hellen naar de Duitse “versie” van de feiten, ...die zelfs een eeuw later toch nog steeds gevoelig liggen, zij het uiteraard enkel nog bij nabestaanden. Op het einde van haar leven stelde de bekende uitgeefster Angèle Manteau (als kind ooggetuige van de gruwelen in Dinant): “Dit is een trauma dat je gans je leven met je meedraagt...”. Het in 1945 totaal verslagen en ontredderde Duitsland kende anderzijds de traumatiserende *Stunde Null* - ervaring, wat uiteindelijk toch nog heeft geleid naar een hedendaagse samenleving die zich in opeenvolgende en disparate golven van “Aufarbeitung” blijkbaar heeft los gemaakt van de demonen van het verleden, ondanks een opvallende opflakking van neonazisme in de ex-DDR (waar dat verwerkingsproces nooit een kans heeft gekregen omdat - volgens Moskou - tijdens de Koude Oorlog enkel nog fascist en neonazi’s zaten in de Bondsrepubliek!).

Het was wel even erg én ergerniswekkend dat de “geest” van **maatschappelijk verweer** (een *privé*-initiatief) ook al belandde in de vergeethoek, en *niet werd omgezet in overheidsdiensten* voor civiele defensie (*specifiek bij ieder Ministerie*, zoals bij de Korea-crisis in 1951, met als overkoepelend orgaan een Nationale Veiligheidsraad *bij de Diensten van de Eerste-Minister*, intussen al weer verdwenen ...doch een concept dat bij politici thans opnieuw ingang lijkt te vinden). Nochtans had zelfs op de *Kommandantur* de werking van het “Komiteit” blijkbaar een diepe indruk gemaakt. “Es existierte eine organisatorische Kapazität, das “Komiteit”. Seine erstaunliche Kraft zur Zivilverteidigung und seine noch bemerkenswertere Fähigkeit zur Improvisation befähigten die örtliche Gemeinschaft dazu, wenn auch nicht normal, so doch immer noch mit einer gewissen Effizienz zu operieren. In seinen eifrigen Bemühungen die zusammenbrechende Versorgung im Gang zu halten, wurde es niemals wankend” (3).

Dit was een miskleun, met spoedig alle kwalijke gevolgen van dien, zoals het onbezonnen dumpen van gifgasgranaten *in zee* op de zandbank “De Paardenmarkt” (Knokke-Heist), een wandaad die onmogelijk zou geweest zijn indien bij het Zeewezen een chef civiele defensie was aangesteld. Doch in meer algemene zin was het kwalijkste gevolg het feit dat ons land in 1940 *andermaal* totaal onvoorbereid en hulpeloos was! De ongewone redder in de nood was toen (onvoorzien) “de wonderbare visvangst” evenals de onbegrepen en miskende N.L.V.C. De *diepere* oorzaak ligt kennelijk al evenzeer in dat maatschappelijk verdringingseffect, dat enkel door een *paniekreactie* (Korea !!) uit lethargie kan ontwaken. De *regionalisering* deed nog een nieuw fenomeen ontstaan : bij iedere fase worden bij voorkeur de “lekkere hapklare brokjes” overgenomen, ...maar *niet* telkens ook het desbetreffend veiligheidsbeleid, dat alzo *functioneel* niet systematisch wordt overgeheveld *samen met* andere bevoegdheden van de nationale ministeries. Nochtans, “gouverner c’est prévoir”, maar we leven in een land waar de problemen worden aangepakt “wanneer ze zich aandienen”(dixit *who* ?). Doch Ghislenghien in 2004 (met aanslepende psychische gevolgen voor de overlevenden) en de recente ramp in Wetteren (met vooralsnog onoverzienbare gevolgen) doen *andermaal* vragen rijzen omtrent paraatheid van ons veiligheidsbeleid, waarin ingevolge veronachtzaming en regionalisering de bestaande civiele defensie is verdwenen. Mede hierdoor ontstond in 1999 een dioxinecrisis, met niet alleen economische doch ook diepgaande *politieke* gevolgen ... tot vandaag. Bij het Ministerie van *Binnenlandse Zaken* werd wel een “Crisiscentrum

van de regering” opgericht, kennelijk sluitstuk van een typisch marxistisch geïnspireerd project om binnen het Ministerie van Binnenlandse Zaken (voorheen terzake relatief onbeduidend, met enkel de Dienst Civiele Bescherming) *alle* veiligheidsdiensten te concentreren. Er zijn intussen tevens provinciale en gemeentelijke rampenplannen, terwijl grote bedrijven een eigen rampenplan hebben. Is nu dit alternatief systeem zoveel beter? *The proof of the pudding is in the eating!* Zeer merkwaardig bevat het bidprentje bij het overlijden (in 1951) van deken Camerlynck (uiteraard onbedoeld) een prachtige omschrijving van het begrip “civiele defensie” : “Een meester was hij van de daad. Zijn brede geest overschouwde de noden van zijn volk. Zijn ondernemingsgeest en zijn onvermoeibare ijver brachten grootse inrichtingen tot stand”,...en dit toevallig precies bij het officieel (doch strikt geheim) tot stand komen van de civiele preventie en defensie (niet te verwarren met “civiele bescherming”) bij het begin van de Koude Oorlog. Een Duitse collega gaf (maar dan wél bewust) nogal schamper een andere definitie : “Eigentlich sollen unsere Vertreter in den Regierungsämtern *die Interessen der Ahnungslosen* ständig berücksichtigen und *rechtzeitig* vernünftige Entscheidungen treffen. *Aber wo sind sie ??* Solange es keinen *Vorrang* des Allgemeinwohls vor Privatinteressen gibt, wird kein System funktionieren”(4).

Civiele defensie wordt ook geconfronteerd met de *gevolgen* van oorlogsmisdaden, zoals de eindeloze socio-psychologische en juridische nasleep van de massamoord in Srebrenica (ex-Joegoslavië), waarbij, vooral door politiek geklungel, het aspect “preventie” niet echt een rol gespeeld heeft ... en het aspect “defensie” een macaber lachertje geworden is (hetzelfde geldt voor de genocide in Ruanda). Overigens is het moreel en maatschappelijk onaanvaardbaar dat oorlogsmisdaden doorgaans ongestraft blijven. Dit was reeds zo na W.O.1, niet alleen door het leugenachtig gedrag van Duitsland maar ook door de lakse houding van de geallieerden (waarbij door juristen nogal geschermd werd met het adagium “Nullum crimen sine lege”). Nochtans waren de bevelvoerende officieren bekend, en ook de namen van (achter het front) de “Schreibtischmörder”, o.a. via de kroniek van Heinrich Wandt (die hiervoor in eigen land werd opgezadeld met diverse processen ...wegens smaad!). Maar zelfs na W.O.2 bleef dit nagenoeg beperkt tot de spectaculaire processen in Nürnberg, gericht tegen de *kopstukken* van het nazi-regime. Doch de overgrote meerderheid van de oorlogsmisdadigers gaat vrijwel steeds vrijuit, zonder enige rechtsvervolging, ...tenzij soms op zéér hoge leeftijd, wanneer de Duitse justitie - meer dan een halve eeuw later - intussen hoogbejaarde ex-SS-kampbeulen weet op te sporen! “...post molestam senectutem nos habebit humus. Gaudeamus igitur!”

Doch er waren (gelukkig maar!) ook *positieve gevolgen*. Vooreerst het verheugend feit dat, overheen alle politieke tegenstellingen (die voorheen zeer scherp en hevig waren), ook na de oorlog maatschappelijk een “horizontaal netwerk” overeind bleef (duidelijk een “geesteskind” van het Komiteit), met als gevolg toenemende politieke verdraagzaamheid en bereidheid tot samenwerking, ook al bleef verzuiling en sektarisme nog lang inherent aan de samenleving. In partijpolitiek opzicht vertaalde zich dat (voorheen ondenkbaar!) in coalitievorming.

Positief voor de *zeevisserij-sector* was, via de uitwijking naar Engeland, het ontdekken van “nieuwe” visgronden ...en ook van de Britse vakbeweging voor vissers en zeelieden, met als gevolg een groeiend zelfbewustzijn tegenover de toen nog grote rederijen. Omdat zij vanuit Engeland waren teruggekeerd “met een poenke geld” (in harde Britse ponden!) konden de vissers niet alleen een hoge borst opzetten, maar waren zij eveneens in staat om al vlug zelf eigenaar te worden van een schip, eerst tweedehands en daarna via nieuwbouw. En alzo ontstond in de visserij een *basisbeweging* in de richting van een nieuw en zeer dynamisch ondernemerschap vanuit flink renderende familiaal-artisanale bedrijven (waaruit nadien de bokkennisserij!). En je hoorde steeds minder nog zeggen “ ’k sien ik moar een visscher ...”

De zeevisserij was overigens, als *enige* nog intact gebleven sector (samen met de koolmijnen), een relatief belangrijke factor voor de *economische relance*, waaraan ons geteisterd land zo’n

dringende behoefte had. De Duitsers hadden industrieel/economisch/financieel een *puinhoop* achtergelaten in een land dat voorheen gerekend werd tot de belangrijkste industriële mogendheden. Het socio-economisch belang van de zeevisserij oversteeg dan ook tijdelijk het louter niveau van de kustregio, en was in ieder geval voor Oostende eveneens tijdelijk de vrijwel enige bron van inkomsten in afwachting van het hervatten van andere activiteiten, vooral dan het toerisme. Ook hiervoor mogen wij onze visserijsector eeuwig dankbaar zijn !

Waar men in Oostende ook dankbaar mocht om zijn (doch men is zich hiervan blijkbaar nooit bewust geweest), is het vitaal feit dat vis niet zo maar “maagvulling” is (wat - net zoals in W.O.2 - wél het geval was met de *ersatz*-rotzooi die de bevolking tijdens de bezetting kreeg voorgeschoteld, ...tenzij in de Volkskeuken van Meneer de Deken!). Want vis is een unieke voedselbron die bijzonder voedende bestanddelen bevat die van groot belang zijn voor het in stand houden van de *volksgezondheid* (wat ook mocht blijken tijdens de pandemie van de “Spaanse griep” in 1918/1919). Dit geldt vooral voor kinderen, zwangere vrouwen en zieken en bejaarden. Deze *kwalitatieve* aanvulling van het krap “oorlogsdieet” beperkte zich echter in W.O.1 grotendeels tot de kuststreek, en dit door de beperkte aanvoer, die wel wat groter had kunnen geweest zijn ...indien de Duitsers dit hadden toegelaten. Dankzij de “wonderbare visvangst” was de toestand in W.O.2 totaal anders, doch dat is een heel ander verhaal.

Die ondertitel “een *beslissende* fase in de geschiedenis van Oostende” is niet overdreven, in tweeërlei opzicht : na het lenigen van de onmiddellijke noden (de “overbruggingsperiode”), vooreerst het op gang brengen en bestendigen van de voedselvoorziening vanuit de visserij, en, op *langere* termijn, daaraan verbonden ook *blijvende gevolgen* voor de volksgezondheid, zeker voor opgroeiende kinderen. Historici (van wie een veelzijdige kennis verwacht wordt) zijn geen voedingsspecialisten en “een beslissende fase” plaatsen zij meestal in een militair, politiek of economisch kader, doch zelden in een context van volksgezondheid. En alles is relatief : wat hier terecht “een beslissende fase” mag genoemd worden, was voor de Duitsers jegens de bevolking slechts bijkomstig of zelfs onbeduidend, want zij waren *überhaupt* enkel bekommerd om de bevoorrading in eigen land en van hun eigen troepen aan het front.

In *socio-cultureel* opzicht was het grootste slachtoffer van de bezetting de hechte *Belgisch-Duitse vriendschap*, die, naast culturele toenadering, zich ook had vertaald in economische en zakelijke relaties. Dit was een erg spijtige zaak, want in Oostende waren hoogstaande Duitse culturele en artistieke evenementen bestendig op de affiche van het Kursaal. Duitsers waren in de Belle Epoque graag geziene gasten, trouwe en “anständige” klanten, dames en heren van stand. Ook was er immigratie van horeca en middenstanders , met allengs een Duitse kolonie die in harmonie leefde met de lokale gemeenschap. Maar toen men plots geconfronteerd werd met een soort van Duitsers *die men niet kende*, zag men, in deze stad van Ensor, hierin een maskerade en een “zelf-ontmaskering”, daar men dit enkel kon verklaren doordat die Duitsers bij ons een spelletje *komedie* hadden opgevoerd! Dit doet ook denken aan een zinsnede uit “Augustus” van John Williams “...een façade, opgetrokken niet zozeer om zichzelf voor een ander te vermommen dan wel om zich te verbergen achter een masker *dat voorkomt dat men zichzelf herkent* “. “ ‘t Waoren ollemaole vuule masschers en tootetrekkers”, zo zag het een visser, “...en twintig jaor laoter waoren ze nog van geen haor veranderd!”. Zo sprak men hier toen al (en des te meer in W.O.2!) over “die Duutsche smeirlappen”, typisch Oostends voor “die vuile moffen”, maar nog feller en kernachtiger, de rauwe weerklank van de onmacht van de onderworpenen tegen de onderdrukker, de weerzin van de *underdog* die “vuusten in z’n zak moet maaken”. Vandaar een vriendschap die snel omsloeg in haat en afkeer. Maar was de verklaring misschien veeleer *psychologisch* ? In uitzonderlijke en extreme situaties komt vaak *het laagste in de mens* naar boven : harteloosheid, egoïsme, hebzucht, eigenwaan, willekeur, nijd, noem maar op. Wat zeker niet specifiek enkel eigen is aan Duitsers ! Hiervan letterlijk en figuurlijk “het kind van de rekening” waren “de kienders van den Duuts”, kinderen die er niet om gevraagd hadden om geboren te worden (zeker niet als kind van een

Duitser!) maar die niettemin overal met de vinger werden nagewezen, uiteraard samen met hun moeder.

“Worüber man nicht spricht ...”. Er hangt nu *al een eeuw* een ijzig *stiltzwijgen* rond de Duitse oorlogsmisdaden én het schrikbewind bij de bezetting. Zij waren niet aan hun proefstuk want zij hadden - een “beschaafd volk” - nog kort voordien een genocide begaan tegen opstandige stammen in hun kolonie Zuid-West-Afrika. Maar zij waren hier niet in Afrika ...en naar de *toenmalige normen* werd als vanzelfsprekend verwacht dat zij zich t.o.v. een ander beschaafd volk “beschaafd” zouden gedragen. Ja, waarom dan ?? Een Duitse vriend zuchtte vertwijfeld “ Was ist das, wenn, im Namen des Kaisers und von “Gott mit uns”, Todesschwadronen wahllos Zivilisten ermorden, sogar Greisen, Frauen und Kinder ? War es die Wiederkehr des Bösen? Oder die teuflische Menschennatur? War es eine Invasion von Barbaren?” (2). Doch de scherpzinnige kardinaal Mercier had *reeds in september 1914* - via de krant *Le Temps* - een *psychologische* verklaring. Hij stelde dat dit nu geen “normale” oorlog was (in de zin van een conflict) maar veeleer “een uitbarsting van haat”, wraak voor het wereldwijd *stigma* door het schenden van het neutraliteitsverdrag, een buitensporige reactie uit angst en woede om het Belgisch verzet ...waardoor hun een “spiegel” van zichzelf werd voorgehouden! Terreur was dienstig om verantwoording te kunnen vermijden. Ingevolge een onderdrukt schuldgevoel zou de dader *nooit* zijn misdaden toegeven en *nooit* overgaan tot spijtbetuiging, verontschuldiging en/of “Wiedergutmachung”, waarna de slachtoffers *nooit* zouden vergeven en vergeten. Een loodzware hypotheek op de Belgisch-Duitse relaties! Weliswaar, na een (voor een priester) “gedurfde” toespraak van de pastoor van het martelaarsdorp Ethe bij Virton, heeft de Duitse ambassade in 2013 *pogingen* gedaan in die richting. Maar hoe doe je dat, een eeuw later *voor het eerst* écht geconfronteerd met een reeks van afschuwelijke en “witgewassen” misdaden? ...en met een *in Duitsland* “onbestaande” tragedie, steeds doodgezwegen en zelfs ontkend ?

Anderzijds, los van die anti-Duitse gevoelens, ontstond in Oostende ook een sterke *anglofilie*, nochtans niet zo evident, *wel integendeel* (cfr. de vissersopstand van 1887 tegen de aanvoer van goedkope “Engelse” vis, evenals de incidenten tussen Engelse en Oostendse vissers). Die anglofilie had niets te maken met wat alhier gebeurd was, maar was er ingevolge het verblijf van *refugees* “in the U.K.”. De Belgen waren goed onthaald en ook opgenomen in de civiele oorlogsinspanning. Velen hadden zich “the British way of life” eigen gemaakt en er waren “gemengde” huwelijken. Een hulpbisschop en vertrouwenspersoon van kardinaal Mercier, de populaire **Mgr Hendrik De Wachter**, wist de belangen van de vluchtelingen opperbest te behartigen. De herinnering aan “die goeien oeden tied in Iengeland” werd levendig gehouden door de “Koninklijke Federatie der Belgische Zeelieden”, later aangevuld met veteranen van W.O.2, en nu intussen (spijs het fataal verdwijnen van de laatste “oedstrieders”) nog steeds een bloeiende vereniging, die nu wel open staat voor alle deelgenoten uit de maritieme sector. Anderzijds ontstond ook de stoeten- en carnavaalgroep “De Oostendse Schotten” uit de vrij belangrijke “kolonie” van uitgeweken Oostendenaars in Glasgow (cfr. mijn relaas, destijds gepubliceerd in “De Plate”, over de merkwaardige lotgevallen van een Oostendse “refugee” in Engeland en Schotland, aan de hand van een uniek door hem achtergelaten oorlogsdagboek).

Zo sluiten wij af met een verwijzing naar de “tegenhanger” van de visserij vanuit Oostende : onze visserij vanuit Engeland. Maar dit moet dan maar het thema worden van een aparte lezing. Ik wil enkel één naam in herinnering brengen : de legendarische IJsland-kapitein Arsène “Tsjaine” Blondé, de meest beruchte uitblinker van al die kapiteins, de man “met kapersbloed” die niet alleen ging vissen maar zich ook deed opmerken door stoutmoedige huzarenstukjes zoals, op 26 mei 1915, ramkoers varen om een opgedoken U-boot te kelderen! En na zijn terugkeer werd hij in 1921 mede-oprichter van de fameuze “Roode Vloot”.

Dit overzicht van de lotsverbondenheid van Oostende en de zeevisserij tijdens W.O.1 , is niet zo maar een verhaaltje dat ook nog eens mag worden opgedist ter gelegenheid van dit “hype” herdenkingsjaar, doch moet veeleer gezien worden *als een hulde en een blijk van waardering* voor onze vissers en ook voor allen aan de wal, die *samen* gedurende die vier lange jaren het beste van zichzelf hebben gegeven om de nood te lenigen van hun medeburgers. Weliswaar een late hulde, maar beter laat dan nooit! “Old sailors never die, they just fade away ...”

ILLUSTRATIES:

Zie de uitgebreide reeks foto's en afbeeldingen, afgedrukt in “De Plate” in de vervolgserie “Oostende en de zeevisserij tijdens W.O.1 “ (ook te bezichtigen op www.deplate.be) – via een powerpoint-presentatie werd tijdens de lezing hieruit een selectie geprojecteerd

En hier als “toemaatje”:

- “Visverkoop aan de trap”, Gustaaf Vanheste (collectie R. Coelus),
- En uitzonderlijk een “sprong” van W.O.1 naar nu : beelden van *hedendaagse* civiele defensie in ramp/crisis/conflict-situaties, thans actueler dan ooit ! (collectie R. Jansoone).

BIBLIOGRAFIE : ibidem + achteraf gepubliceerde of “ontdekte” boeken, namelijk :

- L. ZUCKERMAN: “The rape of Belgium”, New York University Press, USA, 2004 (in Nederlandse vertaling “Het lijden van België – Het verzwegen verhaal over de Eerste Wereldoorlog”, Uitgeverij Manteau, 2014)
- H. WANDT: “Erotik und Spionage in der Etappe Gent”, Berlijn, 1922 - in de jaren twintig in Duitsland een “bestseller” (ten onrechte als “schandaalkroniek”, want eigenlijk een scherpe aanklacht!), doch bij ons onbekend gebleven; in 2013 toevallig herontdekt door Michiel Hendryckx en in 2014 in Nederlandse vertaling uitgegeven door Uitgeverij Hannibal met als titel “Het frontparadijs”
- HAFFNER, S.: “Die sieben Todsünden des Deutschen Reiches im Ersten Weltkrieg” – Gustav Lübbe Verlag, Bergisch Gladbach, 1964

VERTALING :

- (1) “Waren de geallieerden ertoe bereid, de genadestoot toe te brengen aan een leger waarvan de interne verzwakking nu wel volledig merkbaar zou worden ?”
- (2) “In een kwalijkste vorm van academische “correctheid” legden veel intellectuelen zich toe op alle mogelijke benaderingen om de contouren van het schandaal uit te wissen”.
- (3) “Organisatorisch was er de capaciteit van het “Komiteit”. Zijn verbazingwekkende krachtadigheid qua weerbaarheid en nog opvallender vermogen tot improvisatie stelden de plaatselijke gemeenschap in staat - ook al was het niet volgens het boekje - toch nog steeds met een zekere doeltreffendheid werkzaam te blijven. En in zijn ijverige bemoeienissen om de ineens stortende voorzieningen in stand te houden, begon het nooit te wankelen”.
- (4) “Eigenlijk moeten onze vertegenwoordigers op regeringsvlak de belangen van de” niet-ingewijden” bestendig voor ogen houden en tijdig verstandige beslissingen nemen. Maar waar bevinden zij zich? Zolang het algemeen welzijn geen voorrang heeft op privébelangen, zal geen enkel systeem ooit functioneren”.
- (5) “Hoe noem je dat, wanneer in naam van de keizer en van “God met ons”, doodseskaders in het wilde weg burgers gaan vermoorden, zelfs grijsaards, vrouwen en kinderen? Was dit dan de terugkeer van het Kwaad? Of de duivelse aard van het beestje in de mens? Was dit een invasie van barbaren?”.

CAFE
Leopold

NIEUW - NOUVEAU - NEW

CAFÉ
OP DE ZEEDIJK
BAR
SUR LE FRONT DE MER
BAR
ON THE SEAFRONT

ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53